

دیوانی مهستوره

ماهشهره ف خانمی نهرده لانی

"خهنسای کورد"

دیوانی مهستوره

ماهشهرهف خانمی ئهردهلانی

"خهنسای کورد"

لیکۆلینهوهی:

محهمهد عهلی قهره داغی

ئهندامی کارای ئهکادیمیای کوردی

دهزگای چاپ و بلاکوردنهوهی ئاراس

ههولیر - ههریمی کوردستانی عێراق

هه‌موو مافیک هاتووته پاراستن ©
دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس
شه‌قامی گولان - هه‌ولیر
هه‌ریمی کوردستانی عێراق
هه‌گبه‌ی ئه‌لیکترۆنی aras@araspress.com
وارگه‌ی ئینته‌رنه‌ت www.araspublishers.com
ته‌له‌فۆن: 00964 (0) 66 224 49 35
دهزگای ئاراس له ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووته دامه‌زران

دیوانی مه‌ستووهره - ماه‌شه‌ره‌ف خانمی ئه‌رده‌لانی "خه‌نسای کورد"
لیکۆلینه‌وه‌ی: محهمه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغی
کتیبه‌ی ئاراس ژماره: ١٢١٥
چاپی یه‌که‌م ٢٠١١
تیریز: ١٠٠٠ دانه
چاپخانه‌ی ئاراس - هه‌ولیر
ژماره‌ی سپاردن له به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتبخانه گشتیه‌کان ١٢٣١ - ٢٠١١
نه‌خشانندی ناوه‌وه و رازاندنه‌وه‌ی به‌رگ: ئاراس ئه‌کرهم
رینووسی یه‌کگرتوو: به‌دران ئه‌حمه‌د حه‌بیب

پیشه کی

ماوهیه که له کهناری سۆز و عهشقی ده‌ریای مه‌وله‌ویدا ده‌ژیم و کهمیک له قرچه و چرچه و کزه‌ی ده‌روونی کلپه‌به‌ستویی ئاگادارم، هه‌ندیک جار وام لی دیت دلم به ده‌ردی سه‌ختی خه‌و له‌چاوتاران دووی ئه‌وه‌وه ده‌تلپته‌وه و ده‌بم به ه‌اوسۆزی شه‌وان بیداریی ئه‌و.

به‌لکو گه‌لی جار وام به بێردا هاتوو هه‌س نییه له‌و سۆز و هه‌سته به‌کوله پیرۆزه‌دا شان له شانی بدات و هه‌یج نه‌بی، له‌ناو ئه‌دیانی کورددا بی هاوتایه. تا له‌م پۆژانه‌دا هه‌ر له ریگه‌ی مه‌وله‌وییه‌وه ریگه‌م له ده‌ستخه‌تیکی مامۆستا یه‌کی نه‌ناسراو و سه‌ربازیکی گومناوی خزمه‌تگوزاری ده‌ستخه‌تخانه‌ی کوردی کهوت، که به‌شپکی زۆر له دیوانی مه‌وله‌وی به خه‌ته خۆشه‌که‌ی به یادگاری دوا‌ی خۆی بۆ کتیبخانه‌ی کوردی به‌جی هه‌یشتوو. له‌دوا‌ی ئه‌وه‌وه -مالی ئاوابیت و خودا پاداشتی به‌خیری بداته‌وه- لای به‌لای مه‌ستوره‌ خانی ئه‌رده‌لاند کردووته‌وه و به‌شپکی له شیعری کوردیی ئه‌و خاتوونه مه‌زنه‌ی کورد بۆ تۆمار کردوین.

که ئه‌و ده‌ستخه‌ته و شیعری مه‌ستوره‌م له‌دوا‌ی شیعری مه‌وله‌وییه‌وه بینی ئه‌و گومانه‌ی پیشووم به ئه‌ندازیکی زۆر -وه‌ک ده‌لێن به ۱۸۰ پله- گۆرا و بینیم چه‌نده مه‌وله‌وی به سۆز و کولی راستییه‌وه شیوه‌نی بۆ عه‌نبه‌ر خاتوون کردوه، مه‌ستوره چه‌ند قات له‌و به‌سۆزتر و چه‌ند جار زیاتر، شیوه‌نی بۆ خه‌سه‌ره‌خانی ناکامی ه‌اوسه‌ری کردوو و له‌ناو هه‌موو شاعیرانی کورددا -ئه‌وه‌ی تا ئیسته‌ زانراوه- گۆی هونه‌ری له‌ بوا‌ری شیعری شیوه‌ندا فراندوو و که‌س -چ پیاو و چ ژن- نه‌یتوانیوه به‌ تۆزی بیدایه‌ بگات.

ئه‌م هه‌ست و سۆزه به‌ کول و به‌ جۆشه و ئه‌و هه‌واله‌ نه‌وازه و خۆشه‌ وای لی کردم بۆ ماوه‌یه‌ک مۆله‌ت له مامۆستا مه‌وله‌وی وه‌ریگرم و له که‌ناری ده‌ریاکه‌ی دوور بکه‌ومه‌وه و میژووی ئه‌ده‌بی کوردی به‌م سه‌رچاوه‌ نه‌وازه و ئه‌م به‌ره‌مه‌ پر

سۆز و ئاوازە ئاشنا بکەم^۱.

دەبىي پيش ھەموو شتىكىش ئەو ھەبىم: ئەو كارەى من بۆ مەستورە كارىكى كورت و كىچ و سەرەتايىيە و گومانم لەو ھەدا نىيە دواى من شارەزايان و خەمخۆران و پىسپۆران كارى شىياو و پر بايەخى بۆ ئەنجام دەدەن.

باسىكى دەستخەتە كە:

دەبىي لە بەرايىي ئەم كارەمەو ھە سوپاسى بەرپىز دوكتۆر كەمال فوناد بکەم كە ئەركى ئەو ھى گرتە ئەستۆى خۆى ئەم دەستخەت و چەندىن دەستخەتى نايابى دىكەى بۆ خستە سەر سىدى و لە ئەلمانىاو ھە بۆى ناردم.

ئەم دەستخەتە يەككە لە دەستخەتەكانى كىتەبخانەيەكى بەرلەن و لەسەر شىو ھى (بەياز) نوسراو ھە، تىكرا ۳۲۳ لاپەريە، پىوانەكەى (...). لە سەرەتاو ھى شىعەرى بولبول و شىعەرى فارسىي چەند شاعىرى كورد و فارسى تىدايە، تا لاپەريە (۱۹۲) لەو ھە دواو ھەبى بە شىعەرى مەولەوى و تا لاپەريە (۲۷۴) ھەمووى

۱. دواى ئەو ھە ژمارە (۶)ى گۆفارى كۆرى زانىارى كورددا وتارى (شارۆيەك لە باخچەى ئەدەبى مەولەويدا)م بلو كوردو ھە و چەند سەرچاويەكەم لە دەستخەتى ديوانى مەولەوى بىنى، بۆم دەرگەوت تا ئىستە چى بۆ مەولەوى كراو ھە نىيە ھەك پىويست كارى ديوانى مەولەوى يەكسەرە كرىتەو ھە ھەموو شتىكى بۆ كرابىت. لەو كاتەو ھە ناوبەناو ھەك سەرەمەقەست لە بەرگەكانى بوژاندنەو ھى مېژوو ھى زانايانى كورددا جار جار لام بەلای باسى تازە و نەبىستراوى ئەم شاعىرە مەزەندا كوردو ھەو ھە. بەلام ئەوانەيش ئەو ھە نىن دەرد دەرمان بکەن.

لەو كاتەو ھە تا ئىستە ھەر دەستخەتەكى مەولەوىم دەست كەوتبىت، خۆى بىت يان كۆپى و سىدى بىت، بەسەرىدا نەپۆشتووم و چىم دەست كەوتبىت گەنجىنە و زەخىرەم كوردو ھە. خۆشەختانە تا ئىستە پتر لە (۲۰) بەياز و كەشكۆلى جۆراوجۆرى ديوانى مەولەوىم بەدەست ھىتاو ھە زۆربەيان ناياب و دانسقە و كەم وىنەن.

ئەمانە و ايان لى كردم -كە ھەرچەند من سواری ئەم مەيدانە نىم- پرىكىشى ئەو ھە بکەم دەست بەدەمە كارىكى نوئ بۆ ديوانى مەولەوى و ھەول بەدەم قۇناغىك كاروانى شىعەرى مەولەوى بەرەو پيش بىم و ماو ھەكە شانم داو ھەتە ژىر ئەم بارە گەورە و گرانە، ھىوادارم خودا يارمەتىم بدات ئەنجامى بەدەم.

شيعری مهوله وييه، لهوه بهدواوه دهبي به شيعری مهستوروه و تا کوټای دستخه ته که له لاپهړه (۳۲۲) دا بی ته واویونی به یازه که و هروه ها بی ته واویونی شيعره کانی مهستوروه، به یازه که به ناته واویی ده پریته وه.

نم به یازه به خه تی دوو سی کهس نووسراوه ته وه نوه بیان که سه ره کییه و شيعره کانی مهستوروه و مهوله وی به خه تی نون، خه تی زور خوشه و خه تی (نستعلیق) شکسته نامیزه، کهم کهم له بیرچوون له نووسینه وه که پیدا هه یه، نه گهر نه لاین نوه نسخه ی نم له بهری نووسیوه ته وه خو ی وا بووه.

به یازه که هر لاپهړه ی ۱۵ بهیت که متر و زیاتری تیدایه. به دستخه ته که وه دياره ماوه یه کی کهم تا زور له بینا زیدا بووه و به دهستی مندا ل و نه فامه وه بووه و خه تخه تین و یاری تیدا کراوه، بو ی لواوه دوا یی، دهستی قه درزان و پریزی پی گه شتووه و لهو حاله دهری هیناوه و پرزگاری کردووه.

لهو نندازدها که شيعری مهستوروه ی تیدایه، نووسه روه شيعری که سی دیکه ی تیدا نه نووسیوه - جگه له پارچه که ی سولتان خانم وهک باسی دیت - له سه ر هندی له پارچه کان (ولها) واته: "نم هیش شيعری مهستوروه ی نووسیوه، له سه ر هندی کیشیان هیچی نه نووسیوه، به لام سه ره تا که دياره و دياريشه که شيعری مهستوروه یه.

له لاپهړه (۱۷۶) ی دستخه ته که دا پارچه یه که شيعری فارسی مهستوروه هه یه، نم هیش هر هه مان پارچه یه که له لاپهړه (۹۳) ی دیوانه چاپکراوه که دایه، بو یه وهک خو ی هیشتمه وه و دهسکاریم نه کرد.

ژیانی مهستوروه به کورنی:

مهستوروه نازناوی ماه شهرف خانمی کچی نوبولحه سه ن به گی قادریه.

دایکی مهستوروه له بنه مالیه وه زیری سینه بووه.

مهستوروه له هردوو سه روه له خانه واده دیرین و به پریزه کانی شاری سینه بووه.

سالی ۱۸۰۵ک له شاری سنه ی لانکه ی ندرده لاند چاوی به جیهاندا هه لپه ناوه.

نوبولحه سه نی باوکی که پی اوکی زانا و نهدیب بووه، زوری حه ز له وه بووه

مهستووره به شیوهیهکی جیا له ئافرمتانی ئه و سهردهمه پهروهده بکات و له زانست و ئهدهدا میراتگری خۆی بیت. بۆ گهیشتن بهم ئاواته مهستوورهی وهک سیبهری خۆی لی کردبوو له ههلسوکهوت و قسه و باسدا، به تایبهت که دهچوو بۆ شار و گوندهکانی کوردستان، مهستووره هاوړتی ههمیشهیی بوو^۱.

ههر ئهمهیش بوو مهستوورهی کرد بهو ئافرهته رۆشنبیر و ههست ناسک و شارهزا له گهلی کاروباردا و وای لی هات بیی به یهکی -ئهگه تاقانه نه لێن- له ئافرهته بلیمهته سهرکهوتوهکانی ئه و چهرخه و له بوارهکانی: ئاین و ئهدهب و میژوو و... گۆی هونهر له دهست و چنگی پیاوانی سهردهم دهر بهیئتی.

ژیانی مهستووره له وه بهرینتره من له سهرهتایهکی کورتی ئاوادا پیدایا بگهه و مافی خۆی بدهمی، بهلام بۆ ئه و کهسانه ی ئه م دیوانه خنجیلانه ی مهستووره دهخویننه وه جیهگی خۆیهتی شتیکی -با کهمیش بیت- له ژیا نی ئه م ئافرهته رۆشنبیره مهزنه ی کورد بزنان.

بۆ ئه مهیش له پیداشدا دهقی ئه و نووسینه ی مامۆستای مهزنی کورد بابا مهردۆخی رۆحانی که له سه ر مهستووره نووسیویهتی، وهک خۆی دهخه مه روو، که وهرگنیراوه که ی ئه مهیه:

مهستووره ی کوردستانی

خاتوونی میژوونووسی، فهقیه و شاعیری سنهیی ماه شهرف خانم، نازناو (مهستووره) که سالی ۱۲۲۰ له دایک بووه و ۱۲۶۴ ک م له دنیا چوو، کچی ئه وهسه ن بهگ، کوری موحه مه د ئاغای ئازیزی کوردستانی و برزای میرزا عه بدوللای رهونهق، خاوه نی ژیننامه ی (حدیقه ی امان اللهی) و هاوسه ری خوسره و خانی ناکام، والیی ئه رده لانه. بنه ماله ی به قادری ناسراون و باپییری خه زنه داری والییانی ئه رده لان و بابی له پیاوماقوولانی ئه و ده ورانه بووه.

مهستووره له بهر هۆش و زیرهکی و وریایی و زهوقی سرشستی له لایه که وه و له

۱- پروانه: مستوره اردلان زندگی و معرفی آثار. نگارش ایوب گازرانی. بخش نخست. سازمان چاپ و نشر آراس، منطقه ی خانزاد. اربیل. چاپخانه ی وهزارهتی پهروهده،

لایه‌کی ترهوه ههز و وازی له راده‌به‌دهری به زانین و فی‌ربوون و سه‌رده‌رچوون و هه‌روه‌ها بارهاتن له‌ناو بئه‌ماله‌یه‌کی ژیر و خاوه‌ن بیر و ئاگا و وریادا، له و رۆژگار هه‌ ژن قه‌ده‌غه بووه خه‌تی هه‌بی زۆریه‌ی زۆری ژنان کوپه‌سه‌وادیکیشیان نه‌بووه، به‌خویندنیکی سه‌ره‌تایی وازی نه‌هیناوه و تی کۆشاوه و زانستی وێژه‌یی و ئاینیی خۆی زۆرتر بکاته‌وه و به‌م جۆره خاتونییکی لی دهرهاتوو له هه‌موو باریکه‌وه هه‌ژا و هه‌لکه‌وته و نه‌ک هه‌ر له شاری سنه و ته‌نانه‌ت کورده‌واریدا، به‌لکو ئاوڕیک له میژووی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی جیهان بده‌ینه‌وه - بی شک ده‌بینین که ژنی و تا ئه‌و چه‌رخه له‌ناو هه‌چ می‌لله‌تیکدا سه‌ری هه‌ل نه‌داوه: یه‌که‌م ژنی میژوونوس له هه‌موو جیهان و یه‌که‌م خاتوونی خاوه‌ن شه‌رعییات له هه‌موو دنیای ئیسلام. شاعیریک به‌دیوانییکی بریتی له بیست هه‌زار به‌یته‌وه، له غه‌زل و قه‌سیده و چوارینه و قه‌تعه به‌کوردی و فارسی.

مه‌ستووهر زۆریک غه‌زله‌ی ناسک و ره‌وانی لی ماوه‌ته‌وه، هه‌ندیک له شیعهره‌کانی بۆ می‌رده‌که‌ی (خوسره‌وخانی والی) گوته‌وه. که ئه‌ویش شاعیر بووه و شیعریان گۆرپه‌وته‌وه. چه‌ند قه‌سیده‌ی هه‌یه که زۆر به‌قه‌وته‌ن، به‌شیکی تر لاوانده‌وه‌ی خوسره‌وخانه به‌کوردی، که به‌راستی هه‌ستی به‌سۆزی شاعیرانه‌ی تیدا شه‌پۆل ده‌دا..

به‌داخه‌وه له‌به‌ر ناله‌باری و ره‌شیی دۆخ و که‌شی ئه‌و رۆژگاره‌ی ئێران و عوسمانی و به‌تایبه‌ت کورده‌واری، زۆریک له‌و شیعراوه‌ فه‌وتاون و هه‌ندیک (ده‌وری دوو هه‌زار به‌یت له فارسییه‌کانی) به‌تیکۆشانی خوا لی‌خۆشبوو حاجی یه‌حییای مه‌عریفه‌تی کوردستانی ساڵی ۱۳۰۴ هـ - ۱۹۲۵ز له چاپ دران.

خاتوو مه‌ستووهر - وه‌ک له ده‌سنوسه‌کانیدا درده‌که‌وی - هه‌موو شیوه‌خه‌تیکی زۆر جوان نووسیه‌وه و دیاره له‌م بواره‌شدا ده‌ستیکی بالایی هه‌بووه.

مه‌ستووهر بۆ خۆشی به‌پله و پایه‌ی به‌رزی خۆی زانیوه و زانیویه ژن بوون له کۆمه‌لگایه‌کدا چه‌ند سنده‌مییکی قورس و زنجیریکی ئه‌ستووهر له ده‌ست و پێیدا و ده‌لی:

من آن زن که به ملک عفاف صدر گزینم
زخیل پردگیان نیست در زمانه قرینم

به‌زیر مقنعه من را سريست لایق افسر
ولی چه سود که دوران نمود زار چنينم؟

واتا:

من ئەو ژنەم که به پاکی له سه‌رووی هه‌مووانم
له هه‌موو خیتلی ژناندا نییه کهس هاوشانم
له ژیری سه‌روینه‌که‌مدا سه‌ریکه هیژای تاج
به‌لام له زه‌بری زه‌مانم وا قه‌تییسی ده‌ورانم

خاتوو مه‌ستوره جگه له دیوانی شیعر میژوویه‌کی به‌ناوی (تاریخ الاکراد) ی
له‌مه‌ر ماله میرانی کوردستان، به تاییهت ئه‌رده‌لانه‌وه داناوه، که له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا یه‌ک
له میژووه ورد و بایه‌خداره‌کانی کتیب‌خانه‌ی کورده، له‌وپه‌ری ره‌وانی و جوانیدا
نووسراوه، ئەم کاره بایه‌خداره به تیکۆشانی زانای هاوچه‌رخ مامۆستا ناسری
ئازاد پوور به‌ناوی (تاریخ اردلان) له سالی ۱۳۲۸ک هـ ۱۹۴۹ز له‌چاپ درا.

به‌ره‌مه‌یگی تری مه‌ستوره خانم (شرعیات) ه له‌مه‌ر بروا و ئامۆژه
دینییه‌کانه‌وه‌یه و ئەوی تر (مجمع الادبا) ی ناوه که وه‌ک ده‌لین، تا ئەم دوا‌ییانه
تا‌که به‌رگه‌که‌ی له کتیب‌خانه‌ی یه‌ک له زانایانی کوردی سلیمانی بووه.

سالی ۱۲۶۳ک م دوا‌ی مه‌رگی خوسره‌وخانی ناکام و شه‌ری کورانی له‌سه‌ر
جیگری و خه‌به‌ری هاتنی خوسره‌وخانی گورجی، مه‌ستوره له‌گه‌ل کاروانیکدا
سنه‌ی به‌جی هیشته و رووی له سلیمانی نا و سالی‌ک له‌و دوا هه‌ر له‌و شاره له
ته‌مه‌نی ۴۴ سالی‌دا پشتی له دنیای بی‌ بنیا کرد^۱.

سالی ۲۰۰۵ له هه‌ولتیر یادی ۲۰۰ ساله‌ی له‌دایکبوونی مه‌ستوره کرایه‌وه و
دیوانی شیعی و به‌شیک له به‌ره‌مه‌کانی چه‌ندین لیکۆلینه‌وه‌ی له‌سه‌ر نووسرا و
به زنجیره کتیبکی قه‌شه‌نگ که خۆیان ده‌دا له (۱۲) کتیب ریز له‌م خانمه به‌ریژه
گیرا.

۱. پروانه: میژووی ناودارانی کورد بابه شیخ مه‌ردۆخ رۆحانی شیوا، وه‌رگێرانی ماجد
مه‌ردۆخ رۆحانی. له بلاوکراوه‌کانی ئەکادیمیای کوردی، ۲۰۱۱ ل: ۳۶۲

مهستوره له دید و روانگه‌ی رۆشنبیران و زانایانه‌وه:

مهستوره خانم به‌و ته‌مه‌نه کورته پر له دهره و ناسۆر و ناکامییه‌ی، به‌و بلیمه‌تییه کهم وینه‌ی که بوویه‌تی به‌ره‌مگه‌لیکی له دوا‌ی خۆیه‌وه به‌جۆ هیشتووه بوون به‌مایه‌ی سه‌رنج‌راکیشانی -به‌لکو به‌جیگه‌ی سه‌رسورمانی- پیاوانی زانا و رۆشنبیر و ئه‌دیانی جیهان. بۆ ناساندنی ئه‌م ئافره‌ته بلیمه‌ته را و بۆچوونی چه‌ند کهس له‌وانه ده‌خمه‌ه روو:

* ئوگینا واسیل ئاوا (وه‌رگه‌یری میژووی ئه‌رده‌لان بۆ رووسی) له‌باره‌ی مه‌ستوره‌وه نووسیویه:

له‌ تیره و هۆزه‌کانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و نزیکدا ئافره‌تیکی دیکه‌ی وه‌ک مه‌ستوره که هه‌م شاعیریکی به‌توانا و میژوونووسیکی لیه‌اتوو بووه، نه‌بووه. به‌راستی سه‌ده‌ی نۆزده‌هه‌م ژنی رۆشنبیری وه‌ک مه‌ستوره‌ی به‌خۆیه‌وه نه‌دیوه.

مه‌وله‌ویش ده‌فه‌رمووی:

خورشیده‌که‌ی ناز ئه‌وج بورج سه‌ور
سه‌ر توغرای ده‌فته‌ر مه‌حبوبان ده‌ور
ها نه‌ یانه‌که‌ی بورج شه‌ره‌فدا
نوور ئه‌فشانیشه‌ن وه‌ هه‌ر ته‌ره‌فدا

ئهممه‌د به‌گی کۆماسیش له‌ باره‌یه‌وه فه‌رموویه:

مه‌ستوره و فه‌ردش وینه‌ی گه‌وه‌ره‌ن
نه‌ موک عه‌فاف ئه‌و چون جه‌وه‌ره‌ن

ره‌زا قولیخانی هیدایه‌تیش له‌ باره‌یه‌وه نووسیویه:

مه‌ستوره‌ی کوردستانی له‌ ژنه‌ نه‌جیب و ناو‌داره‌کانی سنه‌ بووه، زۆر له

خه ته کانی به جوانی نووسیوه. ئافرمتیکی جوان و پاکداوین بوه، ناوی ماه شهرف
خانم بووه.

عەلی ئەکبەری وهقایع نیگاریش بهم جۆره له بارهیهوه نووسیویه:

یهکێ لهم خانهواده -دیاره مه بهستی ئه رده لانه- ئافرته تیک بووه ئاموزای ئەم
بیچاره، نازناوی مهستوره بووه، به راستی بههۆی ریزی و خهتخۆشی و ئینشای
بالای و شیعری بهرزیهوه، شیاوی ئهوه بووه میژوونووسانی جیهان له لاپه رهکانی
میژووهکانیادا ناوی به یادگار تۆمار بکهن. نژیکی (۲۰۰۰) بیست ههزار بهیت
له شیعەر و غه زهل و چامه ی له دیوانه کهیدا بووه. چل و چوار سال ژیاوه. سالی
۱۲۶۴ک کۆچی دوایی کردوه.

حسهین قولیخانی ئه رده لان (حاوی)ش له بارهیهوه وتویه:

له مه ولا مهستوره به خه نسای دوهم ناو ده بریت
ئه گه رچی تۆماری شوینه واری ئه فسووناویشی پچراپه وه
حاوی، شیوهن بگیره ئه وه مهستوره ی
سه رپه نه جی دوری ئه پژان و ته بهی گه وه هری بوو، له کوپیه؟

عومەر سولتانی وهفایش له بارهیهوه نووسیویه:

مهستوره له میژوونووسیدا گۆی هونه ری له میژوونووسانی پیاو بر دووه ته وه.
مهستوره میژووه که ی به ئه مانه تی ته وا وه نووسیوه ته وه و ئه مه ش ریزی
میژوونووسی زۆر زیاد کردوه.

بۆ بایه خی کاری مهستوره به سه که بلیم: مهستوره تاقه خاتوونی
میژوونووسی چه رخی نۆزده بووه.

مهستوره نه وه ی چه رخیکی ناهه موار بوو، ئه و شاعیرانه به فارسی شیعریان
ده گوت، له باتی ده ست پشخه ری و داهینان، وزه و توانای خۆیان له

لاساییکردنهوهی کوپیرانهی کهسانی دیدا بهسه ر برد.

چهندین کهسی دیش باسی ئەم خاتوونه و کاره بهبههاکانی - بهتایبهت
میژووکهی - یان کردووہ^۱.

۱. پروانه: مهستوووهی ئهردهلان، ل: ۲۵.

مغفور ابوالمحمّد پسر زاده نیکو نهاد مرحوم هر اقا استم بر دانشوران سخنور و فاضلان هنرگستر و فریدان
 بعد از اینکه از فیض ایزد تعالی و رحمت او بهمهال از بطن مادر در حجر تربیت پدر فرار گرفته و از برین غم
 نامیه فتنه قره باصره بدّل که میل طبعی و مشوق حقیقی در تربیت اللاده تقویت کباب داشت و ستم
 استثنای و چشم بنامه روشنائی یافت که سید هیچ در جنت نظری بطالع کتاب سیکشید تا روزی بدو است
 متقدّمین و فائز متاخرینیم عبور و مرور افتاد تا بر سخی از اکر لود تصدیق از این بلادم بنظر اید از مسافرت
 مسکانه دیدم و خواندم که شرحی از کیفیت احوال و حال ولایت این ولایت بجزیره و تقریر در آورده بود
 اگر چه مفصلی گفته ولی در خلاصه بود جمیع احوال باقی مانده طبع نقاد و ذوق و فایده نگین تفصیل از خود لازم
 دیده بجز این چند خط پر در ختم و بقایا احوال مرحوم امان ایسه خان اسکندر لهری فرزند ایزد پیمان با اوضاع
 خرد و خان و سبب احوال رضا شایگان والد الاثان را بیان ساختم همه مفصل آنکه بلد از فرخ از بس
 و کالت سه چهار سالی در همدامن ولایت غنوده و ابواب شفقت بروی امانی ولایت عهده قدیم
 کشوده هر کسی از بجز خود بنصب جاه نمایان سرسره از او هر فردی از افراد در غلظت عاقلش بطریق شریک
 هزاره و قنای نیاز چنانچه که با غم هم بسته و صحوه با این هم خوب و همچنان از اید مادر ^{سالی} نیاز بهر
 شرات نفس کش هر زمان یک ولد یوسف یک نامشوب متعلقین خود رسیدم که آن
 بنصب شیخ الاسلامی سر فرار بود و رسیدگی ولد ارشدش بنامی فتنه در ولایت که اشته جمع
 با خود و زوی فرار بدربار شهریار گیتی مدار نهاده شاید خلقی در ارکان دولت عسلیه امان هم رسانند
 در صباح انشب این خبر مسموع سر کار عالم شد ساعت اول هر آقایی ناظر که جدا جدا مجتولف است

۶ اردیبهشت ۱۰۹۰ هـ

سنه ۱۲۲۶
 منورن با پنج و ستر فرموده قون ما مورد را بر کاتب سیده شهنشاهه و الامتار در ابا بخش شوال المکرم
 منصور سیده کرمانشاهان عودت و در همان تاریخ و الاربعة سنه سنه سنه مراجعت فرموده چونکه
 رساله نظر با شفاقات و لطافت پادشاهی نسبت لوالی با امید واری و اخلاص
 و صداقت تمام و الاز سنه سنه سنه برای عقبه بوسی بدر سلطه طهران عازم در تاریخ اول
 شهر ذوالقعدة الحرام سنه سنه سنه هجری با سعده دی از معارف عمده انصاف و کوچ کوچ
 وارد طهران در ساعت اول بنظر فریب نظر خاقانی رسیده و مشمول عواطفات مرحمت
 اعلی حضرت ظل الهی کشته بعد از شرفیاب حضور با هر روز سر روز با انواع اشفاقات و لرحم
 بیکران پادشاهی مستقیم اغلب اوقات بخلوت خاص سلطانه طلبیده اظهار
 رافت و شفقت شاهی زبان که بهر بار نسبت لوالی فرموده به موعد پنجاه یوم توقف داشته
 یوما فیوم اقرب و منزلت و الادر نظر خاقانی در اعلی مدارج بوده در وقت مرضی بکده
 خلعت امیرزادگان فاخره بسیار بهما بیکر اسب مخصوصی مصطلب شاهی باز بطللا
 بوالا مرحمت زینت برودش و دودست نیز خلعت امیرزادگان اعظم و بیست است
 خلعت برای مصهار عمده عنایت فرمودند با نیل مقاصد و اعزاز و احترام تمام از دربار
 مداررخصت انصاف حاصل از دار الخلافه طهران حرکت و منزل بمنزل در تاریخ ۱۱ صفر
 سنه ۱۲۲۶ وارد سنه سنه سنه و الله اعلم هو الله تعالی من حقیره فقیره مستور که زاده زاده

دیوانی مهستوره

مهستورهیهک خاوهنی دیوانیکی فارسیی (۲۰,۰۰۰) بیست هزار بهیتی بویتت و -که فارسیش وهک کوردی نهبووه- ئیسته نزیکه ی دوو هزار بهیتی مابیت، دهبی که مهستوره شیعیری کوردی گوتبیت و شیعیری بهکول و به سۆز و ناسکیشی لهو بوارهدا گوتبیت، دهبی چند بهیتی کوردیی گوتبیت و چندی مابیت؟ دهبی له چارهیان نووسرابیت له شوینگه لیکدا پاریزابن و له مهولا -وهک ئەمانه ی ئیره- سهر هه لبدن؟

منیش هه میشه له م بوارهدا ده رگای هیوا و ناوتم به کراوهیی هتشتووه ته وه و چاوم بریوه ته ئاسۆی ههول و کۆششی ئەمهولا و تهنگی زهوی هاتنه یهک و بچووکبونه وهی جیهان و دهنگی ههول و کۆششی گورج و چالاک به یه کگه یشتن و کارکردنی سه رومر بۆ ته کاندنی تۆزی میژوو له دهستخهت و شوینه واری پیشینانمان.. هیوای چه که ره کردوو له ناخدا گه شه دهکن و به چا ورونییه وه چاوه پروانی سه ره لدانی شتگه لی نایاب و دانسقه و به سوود ده که م.

تا ئەم دهستخه ته ی به رده ستمان دهست نه که وتبوو باسی شیعیری کوردیی مهستوره جوژیک بوو له خه یال و که باسه که یشم به گوپی که ناله کانی راگه یاندندا دا که سانیک هه بوون بر وایان به هه واله که نه بوو، به گومان و دوودلییه وه قسه یان له که لدا ده کردم و به ته له فوون لێیان ده پرسیم.

به هه رحال ئیسته ئەمه مان له ده ستدایه و هه لی ئەوه ده قۆزمه وه له له ناوچوون رزگاریان بکه م و تیشکیکی نوئ بخره م سهر به ره م و ژیا نی ئەم ژنه مه زنه ی کورد.

کاری من له م دیوانه دا :

ئەم ئەندازه شیعیره ی مهستوره که لیره دا بلاو ده بنه وه به شیکه له دهستخه تیکی گه وره که دیوانی مه وله ویی تاوگۆزیشی تیدایه و له کتیبخانه ی به رلین پاریزا وه .

دهستخهتی ئەم شیعراڤه‌ی مه‌ستووړه - تا ئیسته - تاکه نوسخه‌ی ئەم شیعراڤه‌ی و گومانیش له‌وه‌دا نییه که دهستخه‌تی شاعیر خۆی نییه؛ چونکه نووسه‌ره‌وه‌که‌ی له‌چهند جیگه‌دا - دیاره که بۆی نه‌خوینراوه‌ته‌وه - بۆشایی له‌ناو به‌یته‌کاندا به‌جی هیشتوو، رهنه‌گه به هیوا‌ی ئەوه بووبیت نوسخه‌ی باشتري دهست بکه‌ویت و ساغیان بکاته‌وه.

نوسخه‌که به رینووسی فارسی شکسته‌نامیز نووسراوه‌ته‌وه، خه‌ته‌که‌ی خۆش و جوانه، به‌لام هه‌رچۆن هه‌بیت بۆ ساغکردنه‌وه و هینانه‌وه سه‌ر رینووسی باوی کوردی، کاره‌که ئاسان نییه و ئەنجامدانی ئەم ئه‌رکه به ته‌واوی شاره‌زایی ورده‌کاری و ئیها‌توویی ده‌ویت.

دوا‌ی ئەوه‌ی بپاری بلاو‌کردنه‌وه‌ی ئەم به‌ره‌مه‌م دا هاتم به ئەزموون و توانای خۆم له‌م بواره‌دا چیم پێ کرا کردم و به چنگه‌کری چۆنم بۆ ساغ کرایه‌وه و هه‌ها شیعره‌کانم به رینووسی کوردی نووسییه‌وه. دواتریش له‌خزمت مامۆستا سه‌ید باق‌ری هاشمی‌دا دانیستم و به دووقۆلی قرچه‌شکین و ورده‌کوتمان کرد و ئەنجام ئەمه‌ی لێ به‌دی هات که له به‌رده‌ستی خوینه‌ری هینزادایه.

گومانم نییه نه‌متوانیوه ده‌ستخه‌ته‌که وه‌ک پتویست بخوینمه‌وه و شیعره‌کان به‌ینمه‌وه سه‌ر رینووسی کوردی، بۆیه وام به باش زانی ده‌ستخه‌ته‌که له دوا‌ی شیعره‌کانه‌وه وه‌ک خۆی بلاو بکه‌مه‌وه، به هیوا‌ی ئەوه‌ی خوینه‌ری به‌پزیش هاوکاریم بکات بۆ خویندنه‌وه‌ی دروستی شیعره‌کان و به کۆمه‌کی هه‌موو لایه‌که بۆ چاپی داها‌تووی دیوانه‌که باشت‌ر بنوسرێته‌وه^١.

بۆ ئەم کاره‌یش زنجیره‌کانم وه‌ک ده‌ستخه‌ته‌که بلاو کردووته‌وه، ئەوه‌نده هه‌یه پارچه‌یه‌کی سۆرانیی تێدایه هیناومه‌ته پێشه‌وه و دوو روباعی فارسی‌ی تێدایه دوام خستوون.

١. جگه له‌وه‌ی بلاو‌کردنه‌وه‌ی ده‌ستخه‌ته‌که وه‌ک خۆی شه‌فافیه‌تی کاری لیکۆله‌ر ده‌نوینی و خوینەر ده‌کات به‌ هاوکار و کۆمه‌ک‌ه‌ر بۆ باشت‌ر ساغکردنه‌وه‌ی ده‌قه‌که له‌ داها‌توودا.. بلاو‌کردنه‌وه‌ی ده‌ستخه‌ته‌که سوودی ئەوه‌یش به‌و که‌سانه ده‌گه‌یه‌نی ده‌یانه‌وی له‌ خویندنه‌وه‌ی ده‌قی کۆن - به‌ تابه‌تی کوردی به‌و رینووسه نووسراوه - شاره‌زا بین.

پارچه‌یه‌ک شیعرى سولتان خانم له‌ناو شیعره‌کانى مه‌ستورهدایه، دياره که شیعرى مه‌ستورهدایه، به‌لام له لایه‌که‌وه شیوه‌نه بۆ خه‌سره‌وخان و دۆستى گیانیه‌ی مه‌ستورهدایه و هاواراز و هاودهدرد بوون، بۆیه له شوینى خۆیدا نووسیم و له دیوانه‌که‌م جیا نه‌کرده‌وه.

دهبى ئه‌وه‌یش بلیم: سه‌رنجى ئه‌و دیوانه‌ی مه‌ستورهدایه که به‌کۆششى مامۆستا ماجیدى رۆحانى له ده‌زگای ئاراس سالی ۲۰۰۵ چاپ بووه، له رووى شیعرى کوردیه‌وه ته‌نها پارچه‌یه‌کی سۆرانیه‌ی تیدایه که له‌م ده‌ستخه‌ته‌دا نییه. ئه‌و پارچه‌م وه‌ک خۆی هینایه ئیره.

به‌لام ئه‌وه ناشارمه‌وه که گومانم له‌وه‌دا هه‌یه ئه‌و پارچه سۆرانیه‌ی شیعرى مه‌ستورهدایه، چونکه ئه‌و شیعره شیعرى پیاوانه‌یه و بۆ ئافره‌ت گوتراوه. هه‌روه‌ها به‌هه‌راوردیشى له ته‌ک ئه‌م پارچه سۆرانیه‌ی مه‌ستورهدا زاراوه و شیوازی زمان و نووسینه‌که‌یان له‌یه‌ک دووره.

جگه له‌مه‌یش و له‌وه‌یش له رووى دارشتن و ناوه‌رۆکیشه‌وه لاوازه و ناگونجى هه‌ستیاریکى وه‌ک مه‌ستورهدا شتى وای به‌سه‌ردا تى بپه‌ریت.

بۆ نمونه: که ده‌لی:

که رۆژى جومعه بمنیژی له‌لای نه‌عشى شه‌هیدانت

گریمان شاعیر رۆژى شه‌مه‌مرد - چونکه مردن به‌ده‌ست خۆی نییه - ده‌بى ته‌رمه‌که‌ی ۶ رۆژ دابنریت تا جومعه دیته‌وه، دياره ئه‌مه‌یش کارى کردنه‌ی نییه.

جگه له‌م پارچه سى پارچه شیعرى گۆرانیه‌ی مه‌ستورهدایه له‌و دیوانه‌دا هه‌ن هه‌رسیکیان له‌وئ ناته‌واون و که‌موکورییان تیدایه و له ده‌ستخه‌ته‌که‌دا ته‌واوترن و وه‌ک ده‌ستخه‌ته‌که‌ نووسیمن و ئاماژه‌م بۆ کردن.

دواى ئه‌وه‌یش چیم بۆ کراوه له‌ ساغکردنه‌وه‌ی ده‌ستخه‌ته‌که‌دا بۆ کۆمه‌کیکردنى خۆینه‌ر بۆ تیگه‌بستن له‌ به‌ینه‌کان له‌ کۆتاییه‌وه فه‌ره‌ه‌نگۆکیکم بۆ دیوانه‌که‌ کردووه و وشه نامۆکانم تیدا مانا کردووه.

چی لهم دیوانه وهرده گیرئ؟

به یهک دوو جار خویندنه وهی ئەم دیوانه و وردبوونه وه له ناوه روککه که ی چه ند شت وهرده گیرئیت. له وانه:

* خه نسای کورد:

له ناو عه ره بدا ئا فره تیک هه بووه (تماضری ناو بووه و دوایی به (خه نسای) ناسراوه، برایه کی بووه ناوی "سه خر" بووه کوژراوه، خه نسای به شیعری شیوهنی به کوئی بۆ کردووه و شیوه نه کانی له جیهاندا دهنگیان داوه ته وه.

له ناو کوردیشدا شاعیرمان هه یه شیوه نیان نووسیوه، رهنگه تا ئیسته خاوهنی به سۆزترین شیوهن له ناو شاعیرانی کورددا مه وله وی بئیت. که ئەم دیوانی مه ستووره ده خوینینه وه گومان له وهدا نامینئیت تا ئیسته له ناو شاعیرانی کورددا - به پیاو و ژنه وه - کهس به و نه فس درئیزی و سۆز و کوئه وه شیوهنی بۆ کهس نه کردووه و مه ستووره خاوهنی درئیزترین پارچه شیعری کوردیه که دهگاته نزیکه ی ۱۳۰ به بیت، ته نانهت دوای مه ستووره هیش خاکی لی دره چئیت که خاوهنی قه صیده ی (بحرالنور) و نزیکه ی ۱۵۰ به بته و مامۆستا شیخ محه مه دی خال له ژماره کانی شهش و هه وتی گوڤاری کۆری زانیاری کورددا بلاوی کردووه ته وه، هه یچ شاعیریکه کورد به ئەندازه ی مه ستووره پارچه شیعری کوردیه درئیزی نه گوته وه.

بۆیه شیاویه تی، وهک خه نسای له ناو عه ره بدا به شاعیری شیوهن ناویانگی ده رکردووه، مه ستووره هیش به شاعیری شیوهنی کورد ناوزه د بکریت.

* هه روه ها ئەوه ی لهم ده ستخه ته وهرده گیرئ و من له سه رچاوه کانی به رده ستما نه مدیه ئەوه یه خه سه ره و خان خوشکیکی بووه به ناوی سولتان خانم، ئەم سولتان خانمه هیش وهک مه ستووره شاعیر بووه و لهم ده ستخه ته دا شیعری به سۆزی بۆ شیوهنی خه سه ره و خانی برای هه یه و نازناوی شیعری (عیزهت) بووه و لهم رووه وه له دوا به بته ی پارچه شیعره که یدا وتوویه:

(عیزهت) دو عاکه ر وهس بده ر گه زاف

مه شی به و مه کان به یه قین صاف

لهم پارچه شيعرهی زياتر -ئېسته- له دستدا نيبه و دياره له تهك مهستوره دا بهينيان زور خوش بووه و ئهم سولتان خانمه دواي خسرهوخان به ماويهك، كه نازانين چنده، كوچي دوايي كردووه و چهند مندالي لي بهجي ماوه، نايشزانري ميردي سولتان كي بووه. دواي مردني سولتان، مهستوره به سوزيكي به كولهوه شيوهني بؤ ئهميش كردووه و شيوهني والي خسرهوخاني تيدا تازه كردووه تهوه و به ههمان سوز و كول كه بؤ خسرهو شيوهني كردووه شيوهني بؤ سولتان كردووه و بهلكو مرگي سولتان بريني په ترو نه بهستووي خسرهوي هه ژاندووه تهوه و قوولتري كردووه، ئهم كار هيش له نافر هتيكه وه بؤ دشي خوي له خويدا نمونه يه كي ديكي وهفا و راستي و پاكي مهستوره دهنويي.

* مهستوره چهند جار باسي كتبخانه كي خسرهوي ميردي دهكات و به كول به بينازكه وتووييه كهيدا هه لدهدات و ئهوه دهرده بري كه خسرهوخان له كتبخانه كهيدا له لاي سهرووهه دانيشتووه و كتبي بؤ دانيشتوان خويندووه تهوه، ئهميش به لاي كه موه دوو خالي پر بايه خمان به دهسته وه دهدات:

يه كه م: خسرهو ميركي روشنبير بووه و شهيداي ئهدب و زانست بووه و ويستوويه تي كوړه كاني گولزاري ئهدب و باخچه ي پر له بؤن و بهرامه ي زانست بن و دانيشتوان و ره عيه ته كهيشي به هره لهو كوړانه بهرن و كار يگه ربي خسرهويان بؤ ئه و كاته و داهاتووي ژيانيان به سه ره وه بيت و كومه لگا به ره و روشنبيري به ريت.

دووه م: كه خسرهوخان ئه و كتبخانه ي بووييت، بيگومان كتبخانه كي كتبخانه يه كي شاهانه بووه و دهيان و صهدان كتبي ناياب و ديوان و كه شكولي جوړاوجوري ئه و سه رده مه و پيشتري تيدا بووه، كه خسرهو ناكام بووه و كه له وري كتبخانه كي پيوه دراوه و ماويهك له ژير چاوديري مهستوره دا بووه، كه مهستوره هيش به سه لته زه لام و دهسته ته كي -جگه له كتبي زور پيوهستي خوي- مالي به جي هيشتووه و نه يتوانيوه هيج لهو كتبانه بكات و چهند دلوپ فرميسكي بؤ خويان و خاونه كه يان رشتووه و به دلي هه لفرچاو و جه رگي بوريانه وه، كه نه يشيتوانيوه خودا حافيزيان لي بكات پشتي تي كردوون و سه ري خوي هه لگرتووه، ده بي ئه و گه نجينه چي به سه ره هات بيت؟ دياره ئهميش يه كيكي

دییە لەو کارساتە سامناکانەیی بەسەر شوینەواری زانایانی کورد و کتێبخانەیی کوردیدا هاتوون.

* لە دامینی ئەم دوو خالەوه پرسیاریکی رەوا و -ئێستە- بێ وەلام سەرھەڵدەدات و چاوەروان دەبین بەلکو لەمەولا وەلامی دلخۆشکەری ھەبێت.

ئەم شیعراوەیی لێرەدا بلأو دەکرێنەوه شیعری قووناغیکی دیار و سەردەمیکی کورتن و تەنھا لایەنی شیوەن دەگرنەوه، ئەم شیعری کوردیی مەستوورەیی پیش ھاوسەراییەتی لە تەک خەسەرەوخاندا، ئەم شیعری مەستوورەیی کاتی بەھاری ژبانی لەگەڵ خەسەرەودا، ئەم شیعری بۆنەگەلی جیاگیای دی کە بەشیوەییەک لە شیوەکان لە ناخەوه ھەژاندبیتیان و پارچەگەلی شاکاری بەسۆزیان لە دەروونی وەک دەریایەوه ھەلقولاندبیت... ئەم... ئەم...

* ھەر لە پەنای باسی کتێبخانەدا مەستوورە باسی ئەوه دەکات ژبانی لە تەک خەسەرەودا -جگە لە ژن و میردی و ھاوسەری- ھاو دەم و ھاو باسی بابەتگەلی زانست و ئەدەب و لیکۆلینەوه بوون و لەم ڕووهوه دەلی:

چەنی ئی بەدبەخت بکەردی خیطاب

بەحەت بێ نەقل تەحریر و کیتاب

* کە لە روویەکی دیشەوه سەرنجی ئەم دیوانە بدریت لە دووتوی شیعەرەکانی مەستوورەدا گەلی دیار دە و نەریتی ئەو سەردەمە بەدی دەکریت کە ئێستە نەماون و لەبیرکراون، بۆ نموونە وەک ئاھەنگی سالی نوێ کە بۆ نوێبوونەوهی سال گێراوه و تۆپخانە تۆپی تەقاندوو و شلیکی نیازم و دەنگی زەنبوورەک و نمایش و نواندنی سوپا بەشیک لەو مەراسیمە بووه.

* مەستوورە لەناو شیوەن بۆ خەسەرەودا ئەوھیش لەبیر ناکات کە ھەرکەسی لەسەر دەور بیت خەلکی زۆری بە دەورەییە و بەدەوریدا ھەڵدەسوورین و بە بەلی قوربان و دەست بە سنگەوگرتن بۆی کلکەسووتیی بۆ دەکەن، بەلام کە گولۆلەیی کەوتە لێژی، یان ئەستیرەیی ئاوا بوو، زۆر بەی ئەوانە لێی دەتەکنەوه و ئەو دەورە بە دەوری کەسیکی دیدا دەگێرن. مەستوورە دەلی: دوا کۆچی دواویی خەسەرەوخان

لهو هه موو پياو و حه شه م و دار و دهسته تهنها سي كهس به وه فا بوون و وه فايان
بق خه سره و بووه و دواي مه رگي خه سره و ئه و دار و باره يان به ريزه وه ناو بردووه و
پتيان له مه ستوره و خانه واده كه ي نه بريوه .
ده كرى له رووي بيروباوه ر و مه زه به وه چند خالي دي له ناوه روكي ئه م ديوانه
هه ل به نجر يت، به لام ئيسته ئه مه به سه .

بەشى سۆرانى

به زاتی شای لامه‌کانه به و حه‌بیبی ره‌سوولانه
له ناکامیی خه‌سره و خانه یا جه‌رگم بوو به بوریانه

فهوجی مه‌لایک له سه‌ما بو خه‌سره‌وم هان له عه‌زا
ویردمان بووگه واوه‌یلا ته‌سب‌یحمان ئاه و ئه‌فغانه

دایم هان له ناله و شینیی کول نه‌باتی سه‌رزه‌مینیی
خوویمان زارییی و گرینییی هه‌رچی به‌رگی دره‌ختانه

سه‌روان پایان ها له گلی قومری دهستی له پرووی دلی
نه‌وحه‌خوان جه‌معی بولبولی بو ناکامیی ئه‌و جه‌وانه

هه‌ی هاوار هه‌ی من به‌دبه‌ختم چاره شووم و زامان سه‌ختم
وهکی به‌ختم سیان ره‌ختم مه‌رگی توّم دی به‌م چاوانه

خه‌سره‌وم، خاتر ناشادم به‌رزه له عاله‌م فه‌ریادم
هه‌روهخت ده‌کفه‌فی به‌یادم له‌و مه‌جلیسی کیتابخانه

ده‌لئی صه‌د نیشه له جه‌رگم ده‌وینم به‌و چاوانه مه‌رگم
له ئه‌سرین خوینینه به‌رگم فیدات بم شایی زه‌مانه

ئامانە خاڪم بوو بەسەر
بۆ سەردارى خەسرەوى فەر
بەجەورى چەرخى حیلەگەر
دەروون كەبابم ئامانە

يارەب باجەتى پيغەمبەر
لە رۆژى مەعرەكەى مەحشەر
بەخشىي گوناي ئەو جەوانە
بە حەققى ئەو ئىمامانە

چونكە لەى دنيايى فانى
نەيكرد تا سەر كامەرانى
يا رەب تۆ حەققى سوبحانى
سەربەرزى كەى لەو ديوانە

خەسرەو بەند بوو بەو زەنجیری
كۆتاكەر زارى و ئەفغانە^۱

۱. لیرەدا هەست بە ناتەواوی دەکریت، چونکە کۆپلەى کۆتایی یەك بەیتە و لەو یەك بەیتەیشدا ناوی (مەستورە) نییە، لەوانەیه پارچەكە لە بنەرەتدا لەمەى ئیرە درێژتر بووبێت.

گرفتارم به نازی چاوه‌کانی مه‌ستی فه‌تتانت
 بریندارم به تیری سینه‌سوزی نی‌شی موژگان
 به تالی په‌رچه‌می نه‌گریجه‌کانت غاره‌تت کردم
 دل‌یکم بوو نه‌ویچیت خسته ناو چاهی زه‌نه‌خدانت
 به قوربان، عاشقان نه‌مرو هاتوونه پابوست
 منیش هاتم، بفرموو بمکوژن، بمکه‌ن به قوربان
 ته‌شه‌ککور واجیبه بو من نه‌گه‌ر بمرم به زه‌خمی تو
 به شه‌رتی کفنه‌که‌م بدرووی به تای زولفی په‌ریشان
 له کوشتن گه‌ردنت نازا ده‌که‌م خو‌ت بی‌ینه سه‌ر قه‌برم
 که رۆژی جومعه بمنیژی له لای نه‌عشی شه‌هیدانت
 که‌سی تو کوشتی‌تت له رۆژی هه‌شرا زه‌حمه‌تی نادن
 نه‌گه‌ر وه‌ک من له نه‌م دونیایه سوتابی له هیجرانت
 هه‌میشه سوژده‌گاهم خاکی به‌ر ده‌رگانه‌که‌ی تو
 ره‌قیب رووره‌ش بی چون نالی بگا ده‌ستم به دامانت
 دل‌م مه‌شکینه چونکو مه‌خزه‌نی ده‌رد و خه‌می تو
 فدای شه‌رت و وه‌فات بم چی به‌سه‌ره‌ات مه‌یلی جارانت
 نه‌تو نه‌مرو له مولکی دل‌به‌ریدا ناده‌ی ده‌هری
 به‌ره‌سمی به‌نده‌گی (مه‌ستووره) وا هاتوته دیوانت^۱

۱. نه‌م پارچه وه‌ک خو‌ی بی ده‌ستکاری له دیوانی مه‌ستووره‌ی چاپی (ئاراس) وه‌رگیراوه
 (بروانه: دیوان مستووره، ل: ۳۰۹)

به‌شی هه‌ورامی

سپیهر که چ گهرد.....
 داد جه دهست تو سپیهر که چ گهرد
 مهسنه دگای عهیش کیت وه تاراج نه بهرد؟
 مه جلیس شادیی کیت به تال نه کهرد؟
 دلّهی کیت جه غم تو نه کهرد ناشاد؟
 خه زانهی سرور کئی نه دای وه باد؟
 نه ونه هالّ عومر کئی نه کهردی پهی؟
 وه یانهی کام کهس تو نه وستی وهی؟
 جه نه خل و جوود نه ورهس نه هالان
 کام مهردی وه جه ور نه کهردی نالان؟
 هه کق جه وانئی صاحب تهخت و تاج
 گو لب اغچهی عومرش نه کهردی تاراج؟
 خصوصه ن خه سره و شای که مه ر لالم
 مایهی ئیقتیدار عومر و ئیقبالم
 سروروی خاتر غه مگین و ریشم
 نه یا گهی گشت کهس: بیگانه و خویشم
 جه را گهی جه فا و حیله و مه کر و فه ن
 نه خل جه وانیش کهردی ریشه کهن

نه سه‌رای تاریک که‌ردی ده‌ستاخش
به‌ردی وه غار‌هت شادی و ده‌ماخش
بدیه جه‌فای تو‌گه‌ردوون تا چه‌ندهن؟
هه‌زاری چون من بی‌صاحب مه‌ندهن
سا تو‌یچ وینه‌ی من ده‌روون سیابای
بی‌به‌هره و بی‌عه‌یش هه‌ر نه‌عه‌زا بای
فه‌له‌ک نه‌جه‌ورت زار و سه‌رگه‌ردان
وه‌خته‌ن چون ده‌یری بشوون وه‌ه‌ردان
نه‌ی زولم سه‌ه‌نگین نه‌ی بی‌داد تو
هه‌ر مه‌واچوون: داد، هه‌ر مه‌که‌روون رو
والیی زی شه‌وک‌هت یوسف لی‌قام رو
ئه‌سه‌که‌نده‌ر شه‌وک‌هت، حاتم‌عه‌طام رو
هوزه‌بیر بی‌باک روی مه‌ه‌یدانم رو
فه‌خر دوودمان ئه‌رده‌لانم رو
جه‌مشید ثانی فه‌ره‌یدوونم رو
ئیسه‌گیر دام قه‌بیر دوونم رو
شه‌مع شه‌بستان خه‌سره‌وخانم رو
مایه‌ی شادی و شه‌وق کوردستانم رو
زوبده‌ی والییان والا‌جاهم رو
(فه‌خر الولات)م موهر شاهم رو
جه‌ه‌وان نه‌وره‌س با‌نگینم رو
مایه‌ی دل‌وه‌شیی دنیا و دینم رو

شاه لال که مهر هم لال به خشم رۆ
ثانی ته همه تن صاحب ره خشم رۆ
لال به خش، خۆم به فیدای لال به ختانت بام
فیدای به زم عهیش مهی نوشتانت بام
خه سره و، ئامانهن فیدای نامت بام
دهستاخه هزار قهید و دامت بام
فیدای دوو دیدهی مهست و مه خموروت
قوربان ره نجش تهن ره نج ووروت
قوربان نالهی زار و زگارت
فیدای زه لیلی دهست ئازارت
خه سره و خۆم به فیدای نهوجه وانیت بام
فیدای تاج و تهخت خه سره وانیت بام
فیدای جه وانیهی کام نهیاوات بام
فیدای مال چۆل (خه سره وئاوا) ت بام
فیدای که نیزان بی ناز مه ندهت بام
فیدای غولامان سه ره فگه ندهت بام
سه رگه رد سوپای بی سه ردارت بام
خه سره و ویم قوربان که چیهی کارت بام
فیدای جه وانیهی ناته مامت بام
شاهم، به سه رگه رد عه قل و فامت بام
قوربان خه لوهت بی خه سره ووت بام
فیدای به زم و عهیش رۆژ و شهوت بام

فيدای تہ پل و کسّس رۆژ جہنگت بام
 ئیسہ خاموشی سہرای سہنگت بام
 خہ سرہو ہۆردارہ سہری نہی خاوه
 ویلاہت خاپوور، خہ لۆہت خاوه
 سوپای نیظامت مہندنہ بیّ صاحب
 عہمہ لہ و ئہ تباع، دہربان، حاجیب
 بہ تاجت، تہمام بیّ ئاغہ مہندنہ
 دلّ مہلوول جہ غہم، لہب بہستہ خہندنہ
 فیدات بام داخان گشت وہ خاک بہردی
 یہ چہ مہرگیّ (بی!) بیّ وادہ کہردی؟
 ئیمہت وست بیکہس ویت بہ جہوانی
 دلّ کہندی نہی دہہر پر حیلہی فانی
 شاہم، سہوگہندم بہ بہزم و بادہت
 قہسہم بہو مہرگ بیّ وخت و وادہت
 ئانی دہقیقہ نییہن قہرارم
 پہی نہوجہوانیت ہہر شینہن کارم
 ئہر لہحظہی غوصصہ بہر بشووم نہ دلّ
 منیچ بیّ وادہ سہر بنیوم وہ گلّ
 ساچۆن بۆ فیدای دہور دیدہت بام
 قوربان خاتر غہمہرہسیدہت بام

۱. لہدستخہتہ کہدا (یہ چہ مہرگیّ بیّ) یہ، بہ لام لہوہ دہچیت (بی) یہک لہ نووسینہ و ہدا
 لہبیر کرا بیت و (یہ چہ مہرگیّ بیّ...) بیت، منیش بہ گومانہ وہ ئہو (بی) یہم دانا.

فیدای ئەو شەو کەت خەسرەوانیت بام
 قوربان مەجلیس کیتاب خوانیت بام
 ئێمە بگێلین ئەو دنیای پر جەور
 خەسرەو وە ناکام سەر وە سەرای قەور
 تۆ مەیلەت دايم وە چەنگ و ئەو بێ
 بەی سەرای تاریک دڵو شەیت کەو بێ؟
 جە دیدە کۆر بام زوانم بۆ لەنگ
 چۆن قەرارتەن تۆ ئەو قەور تەنگ؟
 جای بەش قوو چێشەن بەلینت؟
 کێ هەن بێ مەوونیس شەوان نالینت؟
 ئەساسەو خاوت کێ مەکەرۆ ساز؟
 ئەو سەرای تاریک کێ مەبۆت هامراز؟
 ئیسە خاپوورەن سارا و ئوتاغت
 خامۆش و بێ نوور شەمەع و چراغت
 کۆر بام پەری عومەر بەسەر ئەو وەردەت
 پەو عەیش دنیای تەمام نەکەر دەت
 خەسرەوم، یە جەور دنیای بێ وەفان
 وەر ئە من بێ تۆ پەو چێشم ئی گیان؟
 فەلەک، واژگـوون پارە پارە بای
 سا تۆیچ وینەو من سییاچارە بای
 کارت هەر جەورەن چەرخ سفلەو دوون
 بە حەق عەلی ببای سەرنگوون

مہستوورہ، نہ جہور دنیاى پر تہزویر
نہ جای تہقریرہن، نہ یاگہی تہحریر^۱
بنیشہ ناشاد چہنی دہرد و غہم
تا کہ روو بنیى بہ سہرای عہدہم

۱. لہ دستخہ تہکہدا نووسراوہ (نہیاگہی تہزویر) و بہختیکی دی چاک کراوہ و کراوہ بہ
(نہیاگہی تہحریر) منیش ٹہمہی دووہم بہ لاوہ پہسہند بوو چونکہ دووپاتبوونہی
قافیہی (تہزویر) لہ یہک بہیتدا شیاو و رہوا نییہ.

خـــــــه ســـــر هـــــو وهـــــارهـــــن.....
 كـــــوړيام جه ديدنه فـــــه ســـــل وهـــــارهـــــن
 مهـــــوسيم جلووس كـــــول و كـــــولزارهـــــن
 وادهـــــى ته ماشاي ســـــهير و شكارهـــــن
 يه وهخت ته فريح قـــــلب و دهمـــــاغـــــهـــــن
 فـــــه ســـــل نارهنووي كـــــولگهـــــشت^۲ و باغـــــهـــــن
 قـــــه هقه ههـــــى كه بكهـــــن نه ســـــه ر كـــــلاوان
 فـــــه ضاي چه مه نهـــــن، شاخهـــــى شه تاوان
 ئهـــــوو له خـــــه يمهـــــى نه لوان كـــــولنهـــــن
 ئيـــــب تيداي شوړش نالهـــــى بولبولنهـــــن
 سه حرا و باغ خه لات رهنكارهـــــن كـــــولني پوښان
 عه نده ليب بادهـــــى عه شق كـــــول نوښان
 غونچه كـــــول سورخ نه صهحن چه مهـــــن
 وه خه ندهـــــى غوړوړ واز كـــــه ردهـــــن ده هـــــن
 ديدنه نه رگـــــسان پر جه خومارهن
 زينهت ئاراي به زم خـــــان وه هارهن

-
۱. ئه م پارچه ليرده (۱۳۳) بهيته، له ديوانه چاپه كدها تنهها (۲۳) بهيتي ههيه. (بروانه: ديوان مستوره. ل: ۳۱۵)
 ۲. له دستخه ته كدها (كلشت) نووسراوه دياره (كولگه شت) ه و (ك) يكي له نووسيندا له بېر چووه.

موسهلسه لگيسووی پر چه عد سونبول
 لهزرانه به ناز پهري دام دل
 شهو بو كو هساران كردهن موعه طهر^۱
 صهف پيكان نه باغ سوپاي سيسه نبر
 هر يهك وه رهنكي، بهر نامان وه بهر^۲
 خودسازي كردهن پهي تماشاشا و سهير
 بهنه فشه و رعنا و زيبا و نهسته رهن
 لاله و شه قايق چه نيو ياسه مه
 هر يهك بهو نه كه هت فهره ح نه فزاوه
 بهو شيوه رهونه ق عالهم ناراه
 ئببتدای جولوس رهنك و بوشانه
 ئمما په شيوه دوربي توشانه
 چه تر چناران به زم چه مه نه
 خهيمه بداخه، جيلوهي سه مه نه
 نه هال قامهت سه روان لهزرانه
 نموونه بالاي بالا بهزرانه
 زومره گون كردهن بهرگ درهختان
 پهي كوري ديهي قهلاخي رهختان

۱. له دستخه ته كه دا نو سراوه (كوهسارانن-كوهسارانن)، به لام ناشكرايه هلهي نووسه رهويه بويه وهك سهروه راستم كردهوه.

۲. ئم نيوه بهيتي يه كه مه له دستخه ته كه دا له پيشدا نو سراوه:

هر يهك وه رهنكي بهر نامان وه بهر

دواي ئوه گوراوه بهم شيوه خوارهوه:

هر يهك وه رهنكي (منوان-يان منسان-وير.)

شيوه ئم گورانكار بيهم بو راست نه كرايه وه.

ئەر چەمەن، وەر باغ، وەر صەحرا و دەشتەن
 ماچی نمونەى رهوضەى بەهەشتەن
 بولبول بە ئاواز غەمزدەى دەلەو
 مەوانق وە عەشق وە دیدار گولەو
 قومریی وەش دەماغ فەسل سەروانەن
 چنار فاخیتەش پەى نەوا خوانەن
 بەى طەور و ئاین بەزم وەهارەن
 ویصال مورغان کەبک و هەزارەن
 ئەمما بەگیانت - شای لال کەمەرم -
 جەى دەمدا بى تق ویم زام خەتەرم
 کۆریام جە دیدە، شای فەرەیدون فەر
 ئیمسال کى کەرۆ سەیر دەشت و دەر؟
 کى مەشغوول وە سەیر کۆھ و صەحرا بۆ؟
 کى سەراپەردەى عەیش وە پا بۆ؟
 نالەى نەوای کى مەیق نە باخان؟
 کى کەرۆ نە صەحن چەمەن چراخان؟
 کى نۆشوق نە پای درەخت گول مەى؟
 کى گۆش بدەرۆ بە ئاھەنگ نەى؟
 پەى تەماشای باغ کى بکەرۆ عەزم؟
 نە (خەسرەو ئاباد) کى بگىرۆ بەزم
 موطریب پەرى کى بنوازۆ سازان؟
 کى بدەرۆ فیکر بەپیزە پازان؟

گــــولان بههار كى بڪهرو ٿو؟
 هانا وه بهختم، وهى وه يانهم رو؟
 نالهى بهزم كى گئوش بڪهرو ڪهرو؟
 كى نيشو نه توى خهلوته مهظهرو؟
 كى نه فيردهوسى سوپا و سانش ٿو؟
 كى زهمزهمهى عهيش نه دهورانش ٿو؟
 كى بهزم شادي نه (ڪاريڙ) ٿو؟
 كى ههواى گولگهشت (باوهريڙ) ٿو؟
 ئوميد وه ههزهت داناي بيچوون ٿو؟
 پهري ناكاميت دنيا نگوون ٿو؟
 بازار زينتهت بههار بهتال ٿو
 عالم بي خهسره وهخهه ٿو
 ريشهى فيردوسى بهر بهيو جه ئاو
 ههنيى ڪهس سهيرش نهڪهرو به چاو
 (خهسره ٿاڀاد)ت، شاي دهنگ دليران
 ياشا به يهڪسهه خاپوور ٿو ويران
 ناوهرو ٿهمههه تاڪه ٿهشچارش
 نهوينق وه چهه ڪههسي ٿاسسارش
 دماى جهوانبي خهسره بهروپيڙ
 ياشا سهوز نهيو سههراى (باوهريڙ)
 چون بهختم تار ٿو عالم روڙ و شهو
 نهنيشو ڪهس شاد نهتوي شههر نهو

(ئاويهر) تهمام هم (كاني شهفا)
 سهير و سهفاشان ببو وه جهفا
 جه دماي خسرهو، شاي كهمر لالان
 جهي وه هار كهسي به وينهي سالان
 ئهر مهيل وه سهير گول و گولزار بو
 ههر بهرگ گولني نهديدهش خار بو
 خهسرهوم - بي تو - خه لوته خهراو بو
 پامال جهفاي بهخت سييا^۱ بو
 تيشا نه نيشو كهسي به دلشاد
 ببو به نهيكو گهردهش بهرو باد
 دماي ناكاميي خسرهو لال پوش
 كهس باده جه جام عهيش نهكهرو نوش
 فيدات بام، به عهيد تهجديد سالان
 غولام و كه نيز دهر وون زووخالان
 هوريزه بهو فهور عالهم ناراه
 بهزم عهيدت بو بهدل گهشاوه
 نالهي توپخانان، شليك نيظام
 سهداي زهنبورهك شاي كه يخهسرهو فام
 با بهرز بو نهعام چون سالان پيش
 به كوري دوشمن براي بهد ئه نديش
 (مهستوره) كورباي، خه يالت خامه
 خهسرهوت دهستاخ وه بهند دامه

۱. ئه مه رهنكه (سيوا) بيت و واوهكهي لهبير كرايتت.

نه جای عهیش و نۆش سرور عهیدهن
نهو قههبر تاریک، پابه‌ند قههیدهن
نه دهسرهس سههیر نه شکارشه‌ن
نه فرصهت گهشت رووی وه‌هارشه‌ن
دهستاخه‌ن نهو قههبر تاریک ته‌نگدا
تۆپه‌ی ویت بدهر ههر سهه‌ر وه سهه‌نگدا
به دلّه‌ی پر سۆز ئه‌شک، ئه‌فشانی که‌ر
زاری نه ته‌زویر دنیای فانی که‌ر
واچه: خه‌سه‌ره‌وم هۆرتزه نه خاو
یه چه خاوی بی؟ دیدهم بۆ لایلاو
هه‌رچه‌ند مه‌لالوون بیداریت نییهن
جه مه‌ستی ئه‌ی جام هۆشیاریت نییهن
سه‌رئ هۆرداره شای وه‌فاداران
فکرئ که‌ر وه به‌خت ئی سیاچاران
به تاجت قه‌سه‌سه‌م، زار و زه‌بوونه‌ن
گیرۆده‌ی می‌حنه‌ت سپیه‌ر دوونه‌ن
دایم زاری و شین واوه‌یلاشانه‌ن
خه‌سه‌ره‌و چون شیرین واوه‌یلاشانه‌ن
ئه‌و ده‌سته‌ی زه‌لیل سیاسه‌ت کیشان
خه‌ریکن چه‌نی به‌دبه‌ختی ویشان
خدیشان دایم نه‌وحه‌ و ماته‌مه‌ن
شادی و عه‌یششان به‌ده‌لّ وه غه‌مه‌ن

چەنى ئاھ و ئەشك گەرد بىن وە ھامپران
كۆربام، ھەنى كى مەكپشوشان ناز؟
خووصووصەن خواھەر سەتەمدىدەى تۆ
سولتان عەزىز بەرگوزىدەى تۆ
بە و طەور پەرىت شىيەن وە شەين
چون زەينەب جە داخ ناكامىي حسەين
(دايم المدام) نالە و زاريششەن
پەى دورىي خەسرەو بى قەراريشەن
ماچۆ: خەسرەوم گۆشدر وە شىنم
بە بىكەسىي تۆ خاتر خەمىنم
پەلاس مەيحنەت بى تۆم نە دۆشەن
پەى تۆ دىدە و دل ديسان نەجۆشەن
بى تۆ سەرپام سىياسەوادەن
بى تۆ شادى و زەوق جە لام بەرىادەن
فىدات بام، كەسم، ھامپران رازم
ئىتر كى چون تۆ بكىششۆ نازم؟
كى وينەى خەسرەو - شای فەرەيدوون خو
دلدارىم مەدۆ خاستەر جە بابۆ؟
پەى چى بە ناكام - سۆمى چاوانم
خامۆش كەردى شەمع يانەى باوانم؟
بەزەيىت ناما وەى مەحزونەدا؟
بەى خەواھەرزاد دل پىر ھوونەدا؟

بهی طهوره نه صهبر خورد و خاوشه
 نالهی دیاری بی حساوشه
 منیچ ئی بهدبخت سیاستاره
 غه مزهدهی مهززون زار شووم چاره
 بهو شا که ئی نهر د به بهخت تو شهند
 نه هال حیات خه سره ویت هور کهند
 (دایم الاوقات) شاهم، رورومنه
 غوصصه ی ناکامی شای خه سره و خومه
 په ی نه و حهت نهر لهیل نه گهر نه هارن
 تووتیی مه قالم ههر نه گوفتارن
 مه و اچوو: خه سره و که یخه سره ووم رور
 صاحب تالار قه سر و (شکوم) رور
 بهور بی نه ندیش کوردستانم رور
 هوزهر بی شسه ی نه رده لانم رور
 گه وههر صه دهف عه قل و هوشم رور
 خه سره و لال به خش هم لال پوشم رور
 نه هال نه ورهس نه و جه و انم رور
 والیی والجاه خه سره و خانم رور
 جه وان ناکام نامورادم رور
 با فه هم و شوعور عه دل و دادم رور
 چون (رسته م) صاحب زور و زاتم رور
 (نهوشیروان) طه ور، (جه م) صیفاتم رور

(سیاوه‌حش) ویل کام نه‌یاوام رۆ
شیر بی ئه‌ندیش رۆژ داوام رۆ
مه‌و‌و‌و‌و‌ف به صیفات په‌سه‌ندیده‌م رۆ
جه جه‌وانی و عومر خه‌یر نه‌دیده‌م رۆ
خه‌سه‌ره‌و، تا قیام ره‌ستاخیز مه‌بۆ
په‌ی جه‌وانی تو هه‌ر مه‌واچوون: رۆ
وینه‌ی ده‌رده‌دار، ئه‌ر رۆ ئه‌ر شه‌وه‌ن
نالیه‌ی ده‌روونم په‌ری خه‌سه‌ره‌وه‌ن
مه‌واچوون: هه‌ی داد بیدادم خه‌سه‌ره‌و
ره‌نج وه باد وینه‌ی (فه‌ره‌اد)م خه‌سه‌ره‌و
سه‌ردار نیجاه عه‌زیزم خه‌سه‌ره‌و
ته‌ن خه‌سته چون شاه (په‌رویز)م خه‌سه‌ره‌و
شای (به‌ه‌رام گوور) پر زۆرم خه‌سه‌ره‌و
ئیسه‌ گیر دام نه‌ گوێم خه‌سه‌ره‌و
سالار سوپای ئیرانم خه‌سه‌ره‌و
شیر شیر ئه‌فگه‌ن شیرانم خه‌سه‌ره‌و
نه‌ه‌نگ ده‌ریای که‌مالم خه‌سه‌ره‌و
خورشید سپیهر جه‌لالم خه‌سه‌ره‌و
صاحب کوله‌ه فه‌ره‌نگیم خه‌سه‌ره‌و
سروور هه‌نگام دلته‌نگیم خه‌سه‌ره‌و
میهر شه‌ه‌ه‌نشای زه‌مانه‌م خه‌سه‌ره‌و
والیی بی به‌ده‌ل یه‌گانه‌م خه‌سه‌ره‌و

جەوان تازە دەرس سىزدەم خەسرەو
بىنايىي بە راست دوو دىدەم خەسرەو
چەنى دەرد و غەم شەرىكم خەسرەو
دەستاخ مەزار تارىكم خەسرەو
بى مۇونىس و يار ياوهرم خەسرەو
زىندانىي يەقىر بىدارم خەسرەو
ساخۇم بە قورىان تارىكىي يانەت
ئەو ماواي دەيجوور چۆل و ويرانەت
جە زوبان لال بام وینەي نەقش سەنگ
پەي چى جات گەرتەن تۆ نە قەور تەنگ؟
مەر فەلەك كەردەن دەستاخت بەي طەور
بىيەن وە يارت سەنگ سىيى قەور
نەكەرى ياد تۆ جە يارانەت
خاتر پەشيوان مەينەتبارانەت
ياخۇ خان مەرگ زىندانىت كەردەن؟
يا وەفا و عەھد جە ياد تەردەن؟
يا مەيل نامان خەلۆھتت نىيەن؟
يا جە غوصصەي ویت نە وىرت نىيەن؟
بە گىيانەت خەسرەو، كام نەدەيدەي دەور
دەستاخ زەنجىر گەردوون پى جەور
پەي تۆ نە خەلۆھت، نە باغ، نە ولات
نە تۆپ، نە نىظام، نە سان و سوپات

موظفہقا ہیچ کام بہ وینہی جاران
جہ دمائی سہردار صفانہداران
دہستہی غولامان صاحبب ئیخلاصت
صہداقتہت کاران فہدہویہی خاصت
مہگیلان ویل ویل بی ئاغہ و بی یار
مات و سہرگہردان زہلیل و زگار
ہہریہک وہ دہردی گرفتار بییہن
سہر رشتہی کارش جہ دہستش شیہن
مہنالان نہ سہای چہرخ واژگوون
جہ بی ئاغہیہی وہ دلہی پری ہوون
شہو و رقی زاری و شینہن کارشان
واوہیلان سہخت پہی سہردارشان
جہی یاران سہ کہس وہفا کہردشان
جہ ہم قہتاران سہبہق بہردشان:
موسستہوفی باشی و خہلیل سولتانت،
میرزا بیگ بہندہی ئیخلاص نیشانت
ئہلحہق گوئی وہفا جہ مہیدان بہردن
شہرت بہندہگی بہ جہا ئاوہردن
ہہریہک گیان و عومر کہردشان گوفہیل
ئامان وہ خدمت دل جہ ئیخلاص کہیل
دمائی کوچ خہیر خہسرہو ثانی
ہۆرکہندشان دل جہ دنیای فانی

هەر سه ویشان کەرد کۆچ قوربانیت
ئامان بەو ماوا پەیی جان فشانیت
ئافەزین لیشان نمەک شناس بین
جە سەیر دنیای پرمەکر هەراس بین
جە دمای خەسرەو، شای شکۆھ و فەز
پەیی خدمەتش^۱ کەس نەبەستەن کەمەر
ئەوانیچ ناکام بە دل تەنگەوہ
سەر نیان وە سەیی سیاسەنگەوہ
جە مال و دەوڵەت وەشی دەست کیشان
شین بین وە موونیس خەسرەو ویشان
کولە فەرەنگی بی صحاب مەندەن
خەم ریشەیی شادیش جە بیخ هۆرکەندەن
مەزارۆ پەیی جەخت سیای ویش نەلار
نمەپۆش نە گۆش سەدای مؤسیقار
خەسرەویت بی صەبر ئارام و خەوہن
پەشپۆیش جە داخ مەرگ خەسرەوہن
کیتابخانەت چۆل بی زەوق و شەوقەن
بیدەماغیی ئەو جە گشت مافەوقەن
خەلوہت و دەروون ئەر بالاخانەن
جە دمای خەسرەو ماچی ویرانەن
لال بام زەمزمەیی جارانت نییەن
بیساط و نیشاط یارانن نییەن

۱. ئەمە دەگونجی (خدمەت) بییت و (ش)ەکە بە هەلە دانرابییت.

صەدای کیشکچی صویح و ئیوارت
خامۆشەن نەدەور قەصر و تەلارت
یاشا کوردستان یەکسەر دمای تۆ
ریشەش بەر بەیۆ چون خاک، نەیکۆ
بوارۆش پێیدا بەرقی نەیی وەهار
هەنی کەسێ لێش نەوینۆ ئاشار
وینەیی دەماوند مەلوول بۆ جە تەم
کەس سەیر و صەفاش نەوینۆ وە چەم
باقی تا ئەو رۆ عومر بەرجام بۆ
شەرت بۆ پەیی خەسرە و هەر واوہیلام بۆ
تا خالیق گیرۆ دیوان مەحشەر
شینی (مەستوورە) جەشیرین بەدتەر

خه سه روم دهر دم
 جه جه وور فه لکه ناسوړه ن دهر دم
 جگر پر جه هوون، هه ناسه سه روم
 ئه سرين سه روازه ن وه چيه ره ی زهر دم
 خصوصو ص - فیدات بام - شای که مه ر لال م
 ئی مشه و جه سوژش جگر زووخالم
 په ری ناکامیت مه گره وام به تاو
 جه به دبه ختی ویم سه ر نیا^۱ وه خاو
 دیم جه خاو مه رگ: شای جه م وبقارم
 مه سرووری دهر وون ری ش زامدارم
 جه کیتابخانه چون هه رده جار ان
 نه دهر ورت دل شاد جه م به سته ن یاران
 خه سه ره و ویت وه فه ر خه سه روانه وه
 نیشته بیت نه صدر کیتابخانه وه
 چهنی به دبه ختان عهیش و نوشت بی
 لال بام، نام مه رگ فه راموشت بی
 هه ریه ک وه نه وعی مه که ردی دل شاد
 نه و قه بر تاریک نمه که ردی یاد

۱. رهنګه (سه رنیام) بیت و (م) که له بیر کرابیت.

مهواتى ئەو دەل نەوجە وانىيەن
ئىبتىدائى سىروور كامە رانىيەن
گۆشت ۋە ئاۋاز ئالەي ئاھەنگ بى
خاتىرە مەسىروور جە سەدائى چەنگ بى
مەجلىس مەخمۇر سەرمەست مەي بىن
مۇطرىبان سەرگەرم ئاھەنگ نەي بىن
بەشاد مەساۋان سەر ۋە خاك پات
رۆخ ۋە عومر ۋە گىيان مەكەردن فەيدات
تۆبە ۋە طەور ۋە طەرز ھەردە جارانت
دەلدارى مەدائى يەك يەك يارانان
مهواتى: سولتەن، نۇر دىدەي مەن
خوھەر مەخزۇن غەمكە شىدەي مەن
چۆنى جەي گەردش چەرخ نە رەۋاق
چەنى مەۋىيە ئەيىم فەيىراق؟
يە چەندى ۋە ختەن بى ۋە فەا ۋە سەيفەت
پەرى پاپۇسم نامائى ۋە خەلۋەت؟
سەۋگەندەم بە زات ھەيى بى چوۋنەن
مەيلىم چەنى تۆ جەي ۋەر ئەفەزۋنەن
شەۋان بەيادەت بە رۆژ ئاۋەردەن
پەي تاسەي رەئەنم ئىمانم ھەردەن
چەنى ئى بەدبەخت بىكەردى خەيىتاب
بەخت بى نەقەل تەخىرىر ۋە كەيتاب

چه شوومیی ئی بهخت نهحس سیاچار
 خهسرهوم، نهو خاو ناگاه بیم بیدار
 دیم نه ئهساسهی خهلووت، نه شاهه
 تهنیایی مهحزوون دهروون سیاهه
 طولوع صوبحهه ههوا لولوووریز
 ئامسا به یادم نه بهزم پهرویز
 وه نهرم نهرمی دهست کهردم وه شین
 لاوناوم خهسرهو به دیدهی نمین
 واتم: خهسرهوم، فیدای فهوتت بام
 قوربان مهستی بادهی مهوتت بام
 فیدای ئهو نالهی سوژ جهرگت بام
 قوربان سهفهه مولک مهرگت بام
 فیدای ئاخ و داخ وهخت فهرمانت
 قوربان لوای راگهی نیهان
 فیدای ساز و سوژ مهجلیس بهزمت
 فیدای تهپل و کوس مهیدان رهزمت
 فیدای ئهو مهجلیس خهسرهویی طهورت
 ئیسه به قوربان دهستاخیی قهورت
 خهسرهو، من سهرگهرد قهصر خاپوورت
 فیدای ئهو یانهی تار و دهیجووورت

۱. له دستخهتهکهدا نووسراوه (جکرت-جگهرت) بهلام دیاره -وهک قافییهکهی دهری
 دهخات- ههلهی نووسهروهویه، بویه کردم به (جهرگت)

فیدای دوو ئه برۆی سیای مشکینت
 قوربان کاکۆل عهنبهر ئاگینت
 سههر گهرد دوو عهین شههلاهی مهیگوونت
 فیدای مهنسوویان دل پر جه هوونت
 ئاغهم، سههرهۆردار بوینه حالم
 به ناکامیی تو، دهروون زووحالم
 قهسهه بهو جهمال یوسف ئاسای تو
 موونیسم ئاهه ن دایم شهه و رو
 سافه لهک چون من سیاچاره بو
 سهه رنگوون خووار پاره پاره بو
 نهرد مهرگش شهه نده پهی شای فه ره خ فه ر
 کامه رانیی ویش نه که ره تو تا سهه
 باقی جه نه عیم دایم شادیت بو
 (مهستوره) قوربان نامورادیت بو^۱

۱. ئهم پارچه له چاپه که ی دیوانی مهستوره دا ههیه، به لام له وێ (۲۹) بهیته لیره (۳۷) بهیته، جگه له وهیش - دوا ی بهراورد - ده رده که وێ ئهم نوسخه یه دروستتر و کهم هه له تره. (بروانه ل: ۳۱۱ دیوان مهستوره)

جه عفهري و سه مهن رهيحان و بداخ
 نهرويان جه خاك چهنى ئاخ و داخ
 ئاغهم، دماي مه رگ ديدهي شه هلاي تو
 ياشا، كهس نه رگس نه كه رو وه بو
 بگيرو وه دهست هه ركهس دهستهي گول
 وينهي نيش خار به پي كووش نه دل
 قه هقه هههي كه بكان نه يو نه كو هسار
 نه رنك گول بو نه به زم گولزار
 نه ريزو سو هيل ئيمسال چون سالان
 رهنك زهره نه كه ره رو به رگ نه هالان
 پهي چي خه سره وه بهند نه تو ي مه زارهن
 (مه ستوره) جه سهير وه هار بي زارهن
 قه سه م بهو خودا واحيد و فهدن
 ئي چهنه روژهي عومر تا وادهي مه ردن
 جه دماي خه سره وه سهير صه حرا و دهشت
 ئاره زووي چه مهن، ته ماشا و گولگه شت
 نه كه هت گولان شه مامه ي وه شبو
 جه ي دنياي پر مه كر جه من هرام بو
 (مه ستوره) مه لوول دل جه مه ينهت مه ست^۱
 جام عه يش ته هي شيشه ي غه م به دهست

۱. ئه م وشه له دهسته ته كه دا وهك (نمست) وايه بو م ساغ نه كرايه وه، له چاپه كه دا
 (مه ينهت) نووسرا وه. وهك چاپه كه نووسيم.

مهقالهم جه سهنگ سياستاران
دهروون خانهقاي غهم و پهژاران
ئيرادهي ئه مالاك ئيقليم شادي
ساعايي شهواريع راي نامورادي
نمهن بهخت تو چه نه قشيشي كهندهن
سه مهن فروشا و سويسه نش مهندهن^۱
فهلهك سه رچه شمهي عهيشش بيو وشك
لالش به دهل كهرد چهنى بيد مشك
هر من مهزانوو جهستهي حال تو
ته بخيالهي له بان له عمل لال تو
ته لخيي رووي عه نئاب زينده گانيي تو
عه نئاب گوناي زه عفه رانيي تو
ژوليدهي خه مان طهرز طوغراي تو
شهفهق ساي ئوفوق جه ماي سياي تو
ئاي چه گهرهي نار وهي دهروون تو
مهوج دهرياي دل پر جه هوون تو
گا ياد ههنگام عهيش و نووش تو
گا نار كوورهي مهينهت چوش تو
كافر ويئهي تو تن زووخالي بو
جامش جه بادهي عوشرهت خالي بو

۱. ئهم نيوه بهيتهم بو ساغ نهكرايهوه، وشهيهكي تيدايه له دواي (فروشا) وه وهك
(شوسنن) وايه و نهزاني مهيهستي چيه.

دوشمن ئه‌و جامه‌ی قه‌لاخی پۆشوق
سه‌هبای ناکامیی میحنه‌ت بنۆشوق
گه‌ردوون که‌چ باز چه‌ نه‌ردی بازا؟
یه‌ چه‌ مه‌که‌ری بی‌ په‌ری تۆ ساسا؟
عه‌جه‌ب جه‌ ده‌ریای خه‌مان غه‌رقه‌نی
قه‌ده‌م سووکوار تا به‌ فه‌رقه‌نی
قارووره‌ی شادیت له‌ غه‌م شکسته‌ن
په‌ی مه‌رگ خه‌سره‌و حه‌قت به‌ده‌سته‌ن
ئه‌ر تاتا ریشه‌ی جه‌رگت په‌ی که‌ری
یا وادی میحنه‌ت به‌ غه‌م طه‌ی که‌ری
ئه‌ر جه‌ شه‌و تا رۆ جه‌ رۆ تا به‌ شه‌و
هه‌ر واچی: هه‌ی داد، هه‌ی رۆ، هه‌ی خه‌سره‌و
په‌ی موفاره‌قه‌ت ئه‌و به‌رگوزیده‌ت
ره‌وان بۆ ئه‌سـرین هـوونین نه‌ دیده‌ت
په‌ی مه‌رگ خه‌سره‌و هه‌یمای هه‌ر که‌مه‌ن
تا عه‌یش سه‌د بار سزاش ماته‌مه‌ن
لاکین -ئه‌ی عه‌زیز- قیبله‌ی عه‌زیزان
باشقه‌ی فیرقه‌ی صاحیب ته‌میزان
ئه‌ی را به‌عیده‌ن جه‌ رای خیره‌دمه‌ند
خه‌سره‌و که‌ی به‌ دام دره‌خت بییه‌ن به‌ند؟
نه‌ رای ره‌زای حه‌ق که‌ردار باتل
ده‌روون نه‌ ته‌ضمیر ئه‌ندیشه‌ی قاتل

(الحممد لله) تۆ ویت وەندەنت
 نەقش ئەی حەدیث نە دل کەندەنت:
 "ومن یلبس سودا لبوسا
 یختم میتا غیا عبوسا"
 ئەو سەودەى عەزیز جە سووکواری
 دیدەش مەپۆشۆ جالبات تارى
 ھەرگیز نم نە رووی دیدەش نییەن رەم
 تا رۆح بارى بوینۆ بە چەم
 تۆ ئەر صەد نە غەم دەروونت ھوونەن
 بە ئەی ئەى طەورە ئەدوار دوونەن
 حەیف نییەن چون تۆ شیرین شەھبازى
 شوخى مەھوشى ئالوودەى نازى
 بەک جیھەت نە عەیش عوشرەت جیا بۆ
 پەپوھستە ئەوقات بەرگش سیا بۆ؟
 جیھانى یەكسەر جە غەم مەشعووفەن
 خورشید چون تۆ دايم کوسووفەن
 تۆ بنامى زاد^۱ زىبىا حوورەنى
 چە حۆرى؟ لایەق حوللەى نوورەنى
 گول تا غونچە بۆ چە شەوقى دارۆ؟
 غەرقلەن جە بۆدا چە زەوقى دارۆ؟
 ھیچ رەنگى نییەن جە مەستوورەوہ
 زینەت ھا بە رەنگ سىپی و سوورەوہ

۱. لە دەستخەتەکەدا (تو بنامیزد) نووسراوہ، دیارە مەبەست (تۆ بنامیزاد)ە.

ئەر صەد مولەققەب بە (مەستوورە)نى
تۆ زىبىيى دىبىيى سىپى و سوورەنى
وادەى وەھارەن چون گول جىلوە كەر
بە رەشك خاسان رەعنای دل پەيكەر
زىنەت دەر وە جام جەم نماى جەمشىد
بىزقۇ ئەنوار شەعشەعەى خورشىد
بپۆشە دىبىيى زىبىيى بە قامەت
تا پەى قامەتت خىزقۇ قىامەت
پەى مۆردە ماتەم سوودى ئەدارقۇ
ماتەم... دوودى ئەدارقۇ
ئىلا جە ھەنگام خەمسەى فەرايىض
ئەلحەمد وە ئىخلاص كەرەش عەرايىض
ما باقى بەقىيى دنيا ئەدارقۇ
جە شادمانى زەحمەت^۲ مەوارقۇ
ئىبراھىم ئەر صەد گوستاخىش كەردەن
بەلى يە شەرەتەن بە جا ئاوردەن

-
۱. ئەم دېرە لە ئەسلەكەشىدا وا نووسراوہ و ديارہ نووسەرہوہ دەستخەتەكەى بۆى
نەخوینراوہتەوہ.
۲. لە دەستخەتەكەدا وەك ئەمە (زەحمت = زەحمەت) نووسراوہ، بەلام دەبى زەحمەت بى،
چونكە شادمانى و خویشى لە زەحمەتەوہ دوورن و رەحمەت لە شادى دەبارى.

کلام سلطان خانم است

خـــهـــــســـــر هوم نه وهن.....
کۆر بام جه دیده یه سسال نه وهن
ته مام مه نسوویان ئه رۆ ئه شه وهن
مات و سه رگه ردان بی خورد و خه وهن
نه دووریی خه سه ره و مه دان وه سه ردا
یه خه تا دامان وستن به وه ردا
ماچان: مهر خه سه ره و سه رمه ست خاوی؟
مهر بیزار نه سه یر شکار و راوی؟
یه وهخت و واده ی سه یر و شکاره ن
سه حرا پۆشیده سه بزه ی وه هارن
خیابان سه بزه ن چون زومه رده رنگ
بولبول مه شغوولنه به ناله ی ناههنگ
گولسورخ نه مه نده ن رهنهگ نه جه مینش
شه قایق رهوان ئه شک و ئه سرینش
نه رگس سه سه ره تمه نده نه دیدار تۆن
داغدار بالات ئه شه وهن ئه رۆن^۱

۱. له دهسته خه ته که دا (ار رو= ئه رۆ) نووسراوه، به لام دباره (نه که ی له بییر چوهه.

شەۋيۆ نە كۆھسار ھەر داد پەلاش
بەنەفشە و رەننا نەوحە و عەزاش
زىبا و نەستەرەن چەنى سىسەنبەر^۱
ئەلوھداشانەن پەي شای لال كەمەر
سۆسەن و لالە ئەگەر بداخەن
گۈلەزەرد پەرىت نە ئاخ و داخەن
گۈل زەمەق پۆشا لىباس ماتەم
ئەو داغدار تۆن شای دارا حەشەم
ھەرىكەك وە رەنگى داخ وە بان داخ
نە داخ بالات سەرتاپا قەلەخ
نەوحەخووان تۆن نە باغ خەسرەو
جەم بەستەن نە دەور ئوتاغ خەسرەو
خوصوصەن (سولطان) مەرزون موضطەر
مەنالوون پەرىت جە زەینەب بەتەر
مەواچوون: فەرياد فوغانم خەسرەو
رەنج بەردەي بى سوود وەبادم خەسرەو
عەزىز نازار باوانم خەسرەو
بىنايى بە راست چاوانم خەسرەو
نەھال تازە پەي ياوام خەسرەو
ئاتەشپارەي جەنگ ھەم داوام خەسرەو

۱. لە دەستخەتەكەدا (نستەر) نووسرا بوو، بەلامەو وە وايە ھەلەيە نووسەرەو (ن) يكي لەبىر
چو وە (نەستەرەن) دروستەكەيەتى.

موونیس چینی دهر دهم غهم خهسرهو
مهلولول زهنجیر ستهم خهسرهو
وه دست نازار عهلیلم خهسرهو
نه دامان خاک زهلیلم خهسرهو
نهو قهبر تاریک دهستاخم خهسرهو
صاحب سوپاوسان بهیداخم خهسرهو
برای مهنوجیهر صیفاتم خهسرهو
کوچ کهر دوه راگهی نههاتم خهسرهو
جهوان بیست و نو سالهم خهسرهو
دلخوشی ماتهم نه عالم خهسرهو
بهبی تق ویلم نه هردان خهسرهو
قهسهم به ئیعجاز شای مردان خهسرهو
تا نهو رو سهحرای مهحشر مهخیزو
شهرت بوئهسرینم به گلکوت ریزو
لال بام جه زوان، کوربام جه دیده
نه دووری بالات، شای پهسهندیده
هرچهند مهگره و به زاری و خوروش
جاری تهر دهنکت بزنهوون به گوش
هیچ دهنگی نییهن پهی ساکنی دل
ویل و سهرگردان خهرگا و خجل
مهنالوو زار زار به دیدهی غهمبار
ئهسرینم رهوان چون سهیل وههار

یہ زایہ لہی شین رۆی رہستاخ ییزم
مہگرہو و زار زار پھی شای پھرویزم
مہواچوون: خہسرہو قہزات بہ گیانم
مہلہہم دھروون ریش بوریانم
بہو خودا قہسہم واحید و فہردہن
نہ تو زیادتہر کہسم نہمہردہن
شہو و رۆ نہ ہیجر داغ بالای تو
ہہر مہواچوون: داد، ہہر مہکھروون رۆ
مہواچوون: ہہی داد، شای خہسرہوم رۆ
جیگہی گشت کہسم نہ جای بابۆم رۆ
مہحہرم رازان جہی و ہرتہرم رۆ
دلدار عہزیز ہہم دلہہرم رۆ
نہ یاگہی بابۆم جیگہی خویشم رۆ
ئیسہ سہر دہفتہر رۆژ رہشم رۆ
صاحب و ہفا و شہرت جای ہاوارم رۆ
ئہنیس و موونیس غہمگوسارم رۆ
شہوکہت جہمیع ئہردہ لانم رۆ
خاموشی چرای نو باوانم رۆ
نہہال دہولت لافہا و بہردہم رۆ
جہ نہخل شادی بہرنہ و ہردہم رۆ
ئہمیر ئہعظہم کوردستانم رۆ
مایہی دلخوشی دۆستانم رۆ

سەردار صاحىب مولك و مالم رۆ
مەجنوون چۆلگەرد پەشىپو حالم رۆ
خەسرەو، خۆم فیدای ناکامی کامت
فیدای جەوانیپى نیمە تەمامت
چۆن مەبۆ - ئاغەم - نەرای دەهر دوون
من ساغ و سەلیم تۆ بە سەرنگوون؟
ئومیدم بە حەق دانای نولجەلال
منیچ ھەر بەو شەرت شىخان كەم بە مال
تا جە رووی خەسرەو نەبوون شەرمەسار
بشوون وە خدمەت شای جەم وىقار
ئیسە تا زیندەم قەلبم چون كەواو
جە دووری خەسرەو مەسۆزۆ بە تاو
(عیزەت) دۆعاكەر وەس بدەر گەزاف
مەشى بەو مەكان بە یەقین صاف

کلام مستوره در
فوت مرحوم سلطان خانم

فـهـلـهـک و هـ بـهـخـتـم
 دیسان نهرد بهد شانای وه بهختم
 ئاوهردی وه سۆز زامان سهختم
 گوگولی کهردی جه هووناو رهختم
 جه تهبهق سییا بهختانم زانای
 دیسان مهـرگ نهو پهنهـم نمانای
 وه کۆگای شادیم ههرهس ئاوهردی
 مهـتاع عهـیشم وه تاراج بهردی
 نمهک وه زامان وهـرینم پاشای
 زام خهـسرهوم جه نهو خهـراشای
 چهـنگ وستی نه تۆی زام کۆنه و نۆ
 زام والیـدم ئاوهردی وه سـۆ
 جه هووناو دل کهردی غهـلتانم
 نمانای پهنهـم مهـرگ سـولتـانم
 فهـلـهـک، تۆ چو من خاتر حهـزین بای
 سهـرنگوون و خوار خهـستهـی غهـمگین بای

دايم جام تۆ مەملوو جە زەھر بۆ
 خوداوەند جە... ھەر وە قەھر بۆ^۱
 يە چە نەردی بی وە تالەم شانای؟
 يە چە دەردی بی پەنەم نمانای؟
 يە چە لاهیز بی ئاوەردی پیمدا؟
 يە چە خاری بی کاشتی نە ریمدا؟
 يە چە داخی بی نمانای بە من؟
 نەخل دلوھشیم چۆن کەندی جە بن؟
 جە چاوان کۆربام، بیناییم بۆ کەم
 مەرگ سۆلتانم چەنی دی وە چەم
 گەردوون، تۆ کارت مەر ھەر ستمەن
 وەفا و شەرت و بەین جە لای تۆ کەمەن
 وە نەجەوانان -چەرخ جەفاکار-
 مەنۆشی صەھبای ئەجەل وە ناچار
 جە تەخت و جە بەخت مەکەریش بی بەر
 عەیش و شادی... نەمازی تاسەر^۲
 نە ھەر جا شوخی شیرین ئەندامی
 صنەوبەر قامەت زێبا خەرامی
 فەیرۆزە خالان خوتەن سیاھى
 لەیل سیم ئەندام ئاھوو نیگاہى

۱. ئەو جیگەى خالم تیا داناوہ لەدستخەتە کەدا بۆم نەخوینرایەوہ.

۲. لەوانەىە لە دواى (شادی)یەوہ (کەس)یک لەبیر کرابیت.

رهند دلکەشی، شوخی، شهه‌بازی
 سه‌راپا بی عه‌یب ئالوده‌ی نازی
 نیشته بق به شاد نه تهخت شادی
 مه‌سرور و مه‌شعووف خاتر نازادی
 تو به دهس جه‌ور-چه‌رخ پر سته‌م-
 بیس‌اط عومرش مه‌ده‌ری وه‌هم
 مه‌سوچی دل‌هی یارانش جه‌ دهر
 سفته‌ی سیاشان مه‌ده‌ری وه‌گه‌رد
 خصوصه‌ن شادیی دل‌هی خه‌سته‌ی من
 مه‌له‌هم زامان په‌ترو به‌سته‌ی من
 باش خاتمان ئه‌رده‌لان ماوا
 هه‌مشیره‌ی دل‌بهند شای خه‌سره‌و ئاوا
 یادگار مه‌نده‌ی والیبیان^۱ پیش
 مه‌سرور دل‌هی بیگانه وه‌هم خویش
 گول‌بون گول‌زار دهره‌ی مه‌عالی
 خورشید سی‌په‌هر، والی بن والی
 کان فه‌هم و عه‌قل شای چه‌م سیاوان
 والیـــــــــــــــزاده‌ی رهند نازار باوان
 فیدای نامش بام سو‌لتان ئافاق
 جه‌هم قه‌تاران به‌ نیکی بی‌ تاق
 سپی‌هر بی‌ شوون دوون شووم چاره
 جه‌ تهخت و ده‌ولت که‌ردش ئاواره

۱. لیره‌دا (ولیان= وه‌لییان) نووسراوه، به‌لام (والیبیان) شیواتره.

وه تالان بهردی عه‌مر و ده‌ماغش
وه بی ناز هیشتی قه‌صر و ئوتاغش
جه‌معی جه داخش که‌ردی خوون جگه‌ر
طیفل عه‌زیزش وستی بی ماده‌ر
که‌نیزان بی ناز غولامان زاره‌ن
عه‌مه‌له و ئه‌تباع جگه‌ر ئه‌فگارهن
دل‌هی ئه‌حبابش مه‌ملوو جه هه‌ونه‌ن
یاران گشت زه‌بوون زار و زه‌بوونه‌ن
فیشتر ئی غه‌مگین جه شادی دووره
ئی غه‌مزده‌ی زار خه‌سته‌ی مه‌هجووره
قه‌سه‌م به حه‌ق عه‌یزه‌ت عه‌ظیم
به‌و عه‌هد و په‌یمان صوحبه‌ت قه‌دیم
به‌و وه‌فا و ئیقرار چه‌نی من به‌ستی
به‌ی مه‌رگ بی وه‌خت بی خه‌سته‌ی^۱
به‌و پيشانی صاف چون ماهت قه‌سه‌م
به‌و جه‌رگ خه‌سته‌ی ته‌باهت قه‌سه‌م
به‌و ده‌سته‌ی زولفان عه‌ن‌به‌ر بو‌ت قه‌سه‌م
به‌و سینه‌ی سیمین دوو لیمو‌ت قه‌سه‌م
به‌و دورج مه‌ملووی مرواریت قه‌سه‌م
به‌ی زام ناسو‌ر دیاریت قه‌سه‌م
به‌ گیان شیرین عه‌زیزت قه‌سه‌م
به‌و ریزه‌ی رازان له‌بیریت قه‌سه‌م

۱. لیره‌دا هه‌ست به‌ ناته‌واوی و له‌بیرچوونی شتی‌ک ده‌کریت.

به ناکامی کام خهسرهوم قهسهه
وه دهیجوری رۆژ چون شهوم قهسهه
قهسهه به ئیعجاز شاه مهردانهه
دهرد تۆم سهرمهشق گردین دهردانهه
ناستت سهه بهروون من بهی دهردهوه
زهخم خهسههروت تازه کههدهوه
جهه و دههدا خهبهه مهه رگت یاوا پیهه
کههردم بی کهه زاف قهصد گیان ویم
یا نهی سهه بووریم یه کهسهه خهراوهه
ئه سهه رین چاوم ماچی سیلاوهه
بۆی کهه نهی کهه واو نه جهه رگم مهیۆ
دوودی سییا نه فط نه بهه رگم مهیۆ
ئارام و قهه رار بهه رشی جهه دههستم
جهه خاک غهه مان - بهه گیانت - پهه سم
فیهه شتر جهه و بۆنه دهه روون زووخالم
کههفت وه رۆی مهه حشهه چه نهیت و یصالم
خۆم بام به سهه ر گهه رد نوختهه ی گوفتارت
مهه ر بهه قیامههت وینوو دیدارت
ئیهه سهه جوز زاری دههستهه لات چهه شهه ن؟
ئهه ر دۆست و ئهه ر یار ئهه ر قهه وم و خویشهه ن
خدییم ههه ر ئیدهه ن خۆم فیدهه ی گیانت
فیدهه ی ئهه و له نهجهه ی لاوه دیانت

زوخاۋ جە زامان دەروون مەۋەروون
بەي چۆرە نامت ھېمان ماۋەروون
ماچوون: بينايى چاوانم سولتتان
زوبدەي نازاران باوانم سولتتان
كام نەياۋاي دەر تەن خەستەم سولتتان
جە دەرد كارى نە رەستەم سولتتان
مەحبوب بى عەيب گوزيدەم سولتتان
خەير جە عەمر و گيان نە ديدەم سولتتان
خواھەر با شەرت گوزيدەم سولتتان
موونيسم ھامراز ھەر شەۋم سولتتان
خانم، شاھم، سەرۋەرم سولتتان
عەزىزم، كەسم، دلبەرم سولتتان
عەزىز دلپەند برادەر سولتتان
بى بابۆ غەمخوار بى مادەر سولتتان
گەۋھەر دەرياي شەۋكەتم سولتتان
ماھ ئاسمان حېشمەتم سولتتان
شادى و زەۋق دل ۋەد پارەم سولتتان
بى بەھرە جە عومر شووم چارەم سولتتان
فەلەك نە بەختت كەيدى نمانان
مەيۋ بوچۆن بە داسستانان
كۆربام پەرى عومر ناتەمام تۆ
شادىي دوشمنان شادكام تۆ

جهه زوان لال بام پهی نهوجه وانیت
 فیدای ئه و دیدهی چون سوله ایمانیت
 فیدای فه رزنندان بی مادهرت بام
 فیدای دؤستان خوون جگهرت^۱ بام
 فیدای ئه و ریژهی مهودای جگهرت بام
 فیدای خاموشی بادهی مه رگت بام
 فیدای جه وانیی ناته مامت بام
 سولتاتم، کهسم، فیدای نامت بام
 فیدای هسره تان وه خاک به ردهت بام
 فیدای زهر نیش کاری که ردهت^۲ بام
 فیدای ئه و رازان چون ریژهی قهندت
 فیدای عنبه رین گیسووی که مهندت
 کهسم، به سهر گهرد یانهی خالیت بام
 فیدای شهرت خاس چهنی والیت بام
 فیدات بام عه زیز گرامی نه سهب
 (عیزه) ت نیساگیان، وه سولتان له قهب
 خوّم بام به قوربان له قهب و نامت
 پشتانهن وه خاک بالایی نه مامت

۱. ئه مه که لیژهدا نووسراوه (مهودای جگهرت) له وانیه به هه له نووسرابیت و (جهرگت) راست بیت.
 ۲. له دستخه ته که دا نووسراوه (کاری کرت = کاریگهرت...) به لام بۆ ئه وهی له تهک قافییهی (خاک به ردهت) دا بگونجی ده بی (کاری که ردهت...) بی.

حەققا حەق كەسم بەخاڵ ئالآت
وہفا رہختیوہن بریان وہ بالآت
پہی چی قہطع عومر عہزیزت کہردی؟
شہرت ویت چہنی خہسرہو سہرہردی؟
ناستت بی دلسۆز نہو جای تہنگہدا
نہو ماواى دەيجوور سىياسہنگہدا
ویت کہرد وہ موونیس نالین و ئاہش
جہ راگہی نہجہف بیت وہ ہہمراہش
جہی سہفہر سہخت بیت وہ قہرینش
فاریغ بیت جہ دہرد و ہسواسہی وینش
ئہمجار جہ رازان کۆنہ و ہہم نۆتان
بوچان ہہردوو جہ لای بابۆتان
شہکوہی ناکامیش بوہردی وہ لاش
پہی جہوانیتان دلش بۆ خہراش
بوچان: ئیمہ بہرگوزیدہی تۆین
ہہردوو فہرزہندان پەسەندیدہی تۆین
ہہردوو عہزیزان جگہر خہستہی تۆین
ہہردوو نازاران جگہر بہستہی تۆین
دیسان فیدات بم شہہباز خۆش خۆ
منیچ پەری تۆ ہەر مہواچوون: رۆ
ہاوارم جہ مہکر گہردوون بی شو
پہی خہسرہوم داد، پہی سولتانم رۆ

صەد فسوس جە كەيد چەرخ بى بونىاد
پەي خەسرەوم رۆ، پەي سولتان داد
كافر چون ئىوھ بىۆ ناموراد
پەي خەسرەوم رۆ، پەي سولتانم داد
ئەفغان جە حيلەي سپيهر بەدخۆ
پەي خەسرەوم داد، پەي سولتانم رۆ
سولتان نازار بەرگوزيدەم رۆ
شادىي خاترم نوور ديدەم رۆ
دلسۆز دلبنەند ھەم دلبەرم رۆ
جاي راز و نياز ھەم غەمخۆرم رۆ
نەوياوھى گولشەن ئەردەلانم رۆ
تەن خەستەي ناكام نەوجەوانم رۆ
نە گىجاومەرگ تەن غەلتانم رۆ
ھاونام بەختم ھەي سولتانم رۆ
فيادات بام قەسەم بە بەرزىي بالات
بەو شىوھى شيرين بەو خال ئالات
تا باقىي عومر ھەر بواچوون: رۆ
خالى نەبۆ دل جە غوصصەي تۆ
سولتان، سەوگەندەم بەداناي داوهر
جە دنيا و عوقبا ھەر ئەوھن ياوهر
شەرتەن تا گيانم نە تەن باقى بۆ
وھفای تۆ مەيم، مەيلت ساقى بۆ

تا وادهی مه‌مات رۆی ره‌ستاخیز بۆ
مه‌بۆ (مه‌ستووره) که‌متر که‌نیز بۆ
نه‌شکنۆ په‌یمان عه‌هد وهرینت
زاریش بۆ په‌رئ دیدار و دینت
تا که‌ نه‌وانان به‌ نه‌فخ صووردا (!)
شه‌رتنه‌ هه‌ر نامت باوروون ده‌مدا (!)
په‌رئ ناکامیت بی قه‌راریم بۆ
وه جه‌رگ په‌رته‌ شین و زاریم بۆ
نامه‌ی مشک ئالوود کلک مشکینت
یادگارهن په‌ی یار غه‌مگینت
ئهو ده‌سته‌ گه‌سوی مشک تاتاریت
وێت به‌ستی په‌ریم په‌ی یادگاریت
مه‌بۆ تا ئهو رۆ گه‌یانم نه‌ ته‌ن بۆ
مه‌له‌م زامان خه‌سته‌ و شکه‌ن بۆ
ئارۆ دل ماچوون: یاره‌ب مه‌رگم بۆ
منیچ وینه‌ی تۆ له‌تله‌ت جه‌رگم بۆ
یاشا وه‌ چاوم نه‌شۆ خاوشه‌و
به‌بوون وه‌ په‌بۆس به‌ ده‌وان ده‌و
وه‌رنه‌ من جه‌ کۆ مه‌رگ تۆ جه‌ کۆ؟
له‌ولاوی هوونین جه‌رگ تۆ جه‌ کۆ؟
باقی خۆم سه‌رگه‌رد نه‌وجه‌وانیت بام
عه‌زیزم، که‌سم، به‌قوربانیت بام

(ولها)

عهزم جه ختمهـن....
 ئەمجار وه تاقى عهزم جه ختمهـن
 هيجرانت وه دل به لاي سه ختمهـن
 يه گشت ته قاضاي شوومى به ختمهـن
 عهزم شكارگاي (كو سالان) مهـن
 به لام جه دووريت په شيو حال مهـن^۱
 بى تو چون گيلوون نهو دهشت و دهر دا؟
 بى تو چون گولان كه روون وه سهر دا؟
 جهو مهكان ئاهووى وپنه چاو مهستان
 بهران مهكهران دهستان به دهستان^۲

۱. قافيهى (حالمهـن) له تهك (سالانمهـن) دا كه ميك ناجوره، به لام دهسته ته كه وايه و
 نوسخهى ديش نييه بزائين چونه. له دهسته ته كه دا له باتيى ئەم نيوه بهيته نيو بهيت
 به خهتيكى نوئى و رينووسى كوردى نووسراوه، گومانم بۆ ئەوه دهچيت خهتى
 د. محهمهـد صديقى موفتيزاده بيت، به لام ئاماژه بۆ سهرچاوه ناكات و دوور نييه
 نووسيني خوئى بيت، نيوه بهيته كه ئاوايه:

سهرانگاي وهرين گرد سالانمهـن

۲. له ژير ئەم بهيته شدا له دهسته ته كه دا به هه مان خهت بهيتيكي دى نووسراوه كه ئاوايه:

جهو مهكان ئاهوو دهسته و دهسته

پهى نه پار گيان گرد كه مهر بهسته

بئى تۆ ئەر مەيل كەم بە شكارشان
 حەسرەت مەند مانوو وە دیدارشان
 كەبک كۆسارى جەو سەحرا و كۆدا
 قەھقەھ مەوانۆ نەو شەو و رۆدا
 ئەر سەیرشان بئى تۆ سەر وەبەرگم بۆ
 ئى سەفەر سەفەر لوای مەرگم بۆ
 جۆق جۆق قومرييان نەو مەكانەدا
 دايم مەشغولەن نە سەيرانەدا
 بەبئى تۆ ئەگەر نەدەل بۆ شەوقش
 نەگەردەنم بۆ ئەو سىياتەوقش
 نەو وادىي دلبەر بولبول مەوانۆ
 سەحەرگە بە ناز دیدار مەنمانۆ
 ئەگەر بە بئى تۆ مەيل كەروو پيشان
 نە دیدە كۆربام، دەستم بکيشان
 جەو ماوا پۆل پۆل ھەزار دەستانەن
 رەسمشان دايم وینەى مەستانەن
 وەستانشان ئەر بئى تۆ مەيل كەم
 دوور جە تۆ خاتر نە زووخاو كەيل كەم
 ئيسە من لوام بيیەن وە تاقى
 وەختى تەر^۱ پەيمان نەمەندەن باقى

۱. لە دەستخەتەكەدا بۆ (وەختى تەر) ھىچ نوختە نەكراوە، دەكرى لەبیرچوون بئیت، وەك
 دەگونجى نووسەرەوھەكە بە ئارەزوو ئەوھى كرديبئیت.

دیدارِ ناخبر بنمائیم به یهک
کام ناکامی بستانیم چه یهک
به لکه عومرمان وه فنا نه که رو
من ماچوون، به لام خودا نه که رو
(باقی و السلام) نوور دیدهی من
دلّ بهند و دلّ دار بهرگز وزیدهی من

واللی وهه هارهه
 به تاجت قهسه هم فهصل وهه هارهه
 شکوفه ی گولان جه دور دیارهه
 ئیبتیدای فهضای گول و گولزارهه
 زومه رهد رهنگهه سهحرا و کهش و کو
 به جهخت مهنالان نه هیجران تو
 گولان و گولزار وهه هم جه بهستهه
 بولبول جه باده ی وهصلشان مهستهه
 ژره ژ مهوانو نه سهه کالوان
 مه دو جیلوه ی ویش نه پای وه فراوان
 بولبول نه سوزش بییه نه غمه خوان
 هه زار مهوانو به هه زار دهستان
 دره ختان خه لات نه خضه ری پوشان
 دلله ده ساخان جه نه مه خروشان
 دههه واکه ردهه شکوفه ی دل چاک
 بهرگتاک پوشان خه لات وه رووی خاک
 وهه وهشه و رهعنا، گولمینا و سوسهه
 خهیمه شان پیکان زیبا و یاسه مهه

بداخ و زهههق، نهسرین و ریخان
 گول سورخ و گول زهره چهنی ئه رغهوان
 هه ریهک به طه ورئ خودسازیشهنه
 ئه مئا په شیهوی دووریی توشانهه
 سوپای سیسه نه بهر خیزان جه باخان
 گول میخهک که ردهن چه مهن چراخان
 لاله و شه قایق سونبول و شه ویق
 زار زار مه گرهوان په ریو عه زل تو
 نه سته رهن نه باغ، نه یلوقه ر نه ئاو
 نه رگس نه چه مهن، سه مهن نه شه تاو
 پهی دووریت-قوربان-سه ره لقهی یاران
 هه ریو به نه وعی ماته می داران
 نیمی گهردن که چ، نیمی سه ر نه وه ر
 نیمی جگه رخون، نیمی خاک وه سه ر
 نیمی سووچیان سه بوون دووری
 نیمی وا به ردهی واگه ی مه هجووری
 نیمی جامه ی گیان ویشان که ردهن چاک
 نیمی دوور جه تو - سه ر نییان وه خاک
 نیمی چه نی غه م سه ر نییان وه هه م
 نیمی په ی ئامات... گه رته نی وه ده م
 خو لاصه ی که لام: مایه ی نیشهاتم
 روح ئه فزای روحم، مایه ی حیهاتم

قهسەم بەو لىقاي يوسف ئاساي تۆ
هيچ يەك نەي گولان نەكەردەنم بۆ
تەماشاي سەحرا و گولان وەشبۆ
شەرتەن نەي وەھار جە من حەرام بۆ
سەير گولالان نە پای كۆساران
بى تۆ -دوور جە تۆ- صەفا نەداران
رەزاي فـــــــــــــــدەويت زوير و زارەن
پەريو مەرزوليت جە گيان بىزارەن
گەردوون چەپگەرد چە نەردى بازا
ئەساسەي عوزلەت نىمساعەت سازا
چىش مەبۆ فەلەك نەردى بشانۆ
دەردەكەي ئىمە بەوان بنمانۆ؟

بـــــــــــــــــــــــلای دهردهوه.....^۱
 ئەمڕۆ کەفتەبیم بە لای دهردهوه
 نامەئێ نهوجەستەم تازە کەردەوه
 ســـــــــــــــــــــــــاتێ زیاتر خـــــــــــــــــــــــــوایم بەردەوه
 جەو دما نه رووی میهر و وهفاوه
 هۆرێزام نهجا ویتسام وه پاوه
 تهعظیم نامەئێ مشک فامم کەرد^۲
 مەلھەم بی زەخم، دەوا بی پەئێ دهرد
 قەسەم بەو خودای هەفت ئاسمان بۆ
 سەوگەند بە یهکتای حەق حائزان بۆ
 قەسەم (تەبارەک) نوور ئەحمەد بۆ
 قەسەمم بە تاج شاه سەرمەد بۆ

۱. لە دەستخەتە کەدا ئەم پارچە و پارچەئێ پیشوو هیچیان لەسەر نه نووسراوه، هەردووکیان بە دوا ئێ پارچەئێ شیوئێ (مەستورە) بۆ (سولتان) دا هاتوون، پارچەئێ پیشوویان دیاره شیعرێ مەستورەئێ، بەلام ئەم پارچەئێ جێگەئێ گومانە. بەلام ئەو پارچەئێ لە دوا ئێ دیت (ولها) ئێ لەپێشەوهیە.
- ئەم پارچە شیوئێ نییە و باسی (غولام شا) و (سەرھەنگ) ئێ تێدایە. لەوانەئێ ئەم پارچە شیعرێ پیش مردنی خەسرەوخان بیت.
۲. لە دەستخەتە کەدا وەک ئەو وایە کە لەسەرەوه نووسیم، بەلام پێ دەجێت (مەلھەم بی پەئێ زەخم) بیت و بە لەبیرجوونی نووسەرەوه (پەئێ) هکەئێ گەوتبیت.

قەسەم بە مېھەر عالم ئارا بۆ
قەسەم بە حەق مېھەر و وەفا بۆ
قەسەم بە ماھ، سەوگەند بە پەروین
قەسەم بە وەحدەت (رب العالمین)
بە گیان فەرزەند وینەھى ماھ من
یەعنى دلارای غولام شاھ من
بە مەرگ فەرزەند چون گیانم قەسەم
خانم، وە سۆمای چاوانم قەسەم
بە..... قەسەم
بە صفای صفوہت یەکرەنگى قەسەم
بە نور ضەمیر دەرویشان قەسەم
بە سۆز دەروون دلریشان قەسەم
بە مېھەر قەلبى چەنى تۆم قەسەم
بە گیان عەزیز یار نۆم قەسەم
نییەن جەى دنیا پەى دلەى تەنگم
شادى غەیر جە تۆ، غەیر جە سەرھەنگم
ھەردووتان مایەى خویشیى حالمەن
ھەردووتان سالار دوور مالمەن
ھەردووتان دلدار غەم ئەندیشمەن
ھەردووتان مەرھەم دلەى ریشمەن
ھەردوو عەزیزتەر جە فەرزەندمەن
یەكى شەكەرەن، یەكى قەندمەن

(باقى والسـلام) ئەى نوور ديدەم
بينايى چاوان ھەم بەرگـوزيدەم
موبارەكت بۆ بە شادمانى
پەى تەفـريح دام تـيدا بوانى

۱۲

ولھا

ديسان كـولياوہ.....
زەخم كۆنەى من ديسان كـولياوہ
دلەى كۆسكەفتەم كۆسش كنياوہ^۱
شادى و عەيش ديسان وەنەش سنياوہ
يا قاصـيد جە لاي.....

۱. ليرەدا شيعرەكانى مەستورە دەچرپين و دەستخەتەكە بە ناتەواوى كۆتايىي ديت.

به‌شی فارسی

۱۳

یارانت ازین آلم چنان چاره کنند
بستر از خاکت بالش مگر از خاره کنند
در ماتمت، ایخسرو پرویز، سزاست
شیرین دهنان جامهء جان پاره کنند

۱۳

(ولها)

در ماتم شاه گر به سر خواهم کرد
وز جور سپهر گریه سر خواهم کرد
با این دل غمرسید تا روز قیامت
داد از غم چرخ حیلہ گر خواهم کرد

وینہی
دهستخه ته که ی دیوانی مهستوره

۵۷۵

۵۸۵

۵۸۶

۵۸۷

۵۸۸

۵۸۹

۵۹۰

۵۹۱

۵۹۲

۵۹۳

۵۹۴

۵۹۵

۵۹۶

۵۹۷

۵۹۸

۵۹۹

۶۰۰

۶۰۱

۶۰۲

۶۰۳

۶۰۴

۶۰۵

۶۰۶

۶۰۷

۶۰۸

۶۰۹

۶۱۰

۶۱۱

۶۱۲

۶۱۳

۶۱۴

۶۱۵

۶۱۶

۶۱۷

۶۱۸

۶۱۹

۶۲۰

۶۲۱

۶۲۲

۶۲۳

۶۲۴

۶۲۵

۶۲۶

۶۲۷

۶۲۸

۶۲۹

۶۳۰

۶۳۱

۶۳۲

۶۳۳

۶۳۴

۶۳۵

۶۳۶

۶۳۷

۶۳۸

۶۳۹

۶۴۰

۶۴۱

۶۴۲

۶۴۳

۶۴۴

۶۴۵

۶۴۶

۶۴۷

۶۴۸

۶۴۹

۶۵۰

۶۵۱

۶۵۲

۶۵۳

۶۵۴

۶۵۵

۶۵۶

۶۵۷

۶۵۸

۶۵۹

۶۶۰

۶۶۱

۶۶۲

۶۶۳

۶۶۴

۶۶۵

۶۶۶

۶۶۷

۶۶۸

۶۶۹

۶۷۰

۶۷۱

۶۷۲

۶۷۳

۶۷۴

۶۷۵

۶۷۶

۶۷۷

۶۷۸

۶۷۹

۶۸۰

۶۸۱

۶۸۲

۶۸۳

۶۸۴

۶۸۵

۶۸۶

۶۸۷

۶۸۸

۶۸۹

۶۹۰

۶۹۱

۶۹۲

۶۹۳

۶۹۴

۶۹۵

۶۹۶

۶۹۷

۶۹۸

۶۹۹

۷۰۰

۷۰۱

۷۰۲

۷۰۳

۷۰۴

۷۰۵

۷۰۶

۷۰۷

۷۰۸

۷۰۹

۷۱۰

۷۱۱

۷۱۲

۷۱۳

۷۱۴

۷۱۵

۷۱۶

۷۱۷

۷۱۸

۷۱۹

۷۲۰

۷۲۱

۷۲۲

۷۲۳

۷۲۴

۷۲۵

۷۲۶

۷۲۷

۷۲۸

۷۲۹

۷۳۰

۷۳۱

۷۳۲

۷۳۳

۷۳۴

۷۳۵

۷۳۶

۷۳۷

۷۳۸

۷۳۹

۷۴۰

۷۴۱

۷۴۲

۷۴۳

۷۴۴

۷۴۵

۷۴۶

۷۴۷

۷۴۸

۷۴۹

۷۵۰

۷۵۱

۷۵۲

۷۵۳

۷۵۴

۷۵۵

۷۵۶

۷۵۷

۷۵۸

۷۵۹

۷۶۰

۷۶۱

۷۶۲

۷۶۳

۷۶۴

۷۶۵

۷۶۶

۷۶۷

۷۶۸

۷۶۹

۷۷۰

۷۷۱

۷۷۲

۷۷۳

۷۷۴

۷۷۵

۷۷۶

۷۷۷

۷۷۸

۷۷۹

۷۸۰

۷۸۱

۷۸۲

۷۸۳

۷۸۴

۷۸۵

۷۸۶

۷۸۷

۷۸۸

۷۸۹

۷۹۰

۷۹۱

۷۹۲

۷۹۳

۷۹۴

۷۹۵

۷۹۶

۷۹۷

۷۹۸

۷۹۹

۸۰۰

۸۰۱

۸۰۲

۸۰۳

۸۰۴

۸۰۵

۸۰۶

۸۰۷

۸۰۸

۸۰۹

۸۱۰

۸۱۱

۸۱۲

۸۱۳

۸۱۴

۸۱۵

۸۱۶

۸۱۷

۸۱۸

۸۱۹

۸۲۰

۸۲۱

۸۲۲

۸۲۳

۸۲۴

۸۲۵

۸۲۶

۸۲۷

۸۲۸

۸۲۹

۸۳۰

۸۳۱

۸۳۲

۸۳۳

۸۳۴

۸۳۵

۸۳۶

۸۳۷

۸۳۸

۸۳۹

۸۴۰

۸۴۱

۸۴۲

۸۴۳

۸۴۴

۸۴۵

۸۴۶

۸۴۷

۸۴۸

۸۴۹

۸۵۰

۸۵۱

۸۵۲

۸۵۳

۸۵۴

۸۵۵

۸۵۶

۸۵۷

۸۵۸

۸۵۹

۸۶۰

۸۶۱

۸۶۲

۸۶۳

۸۶۴

۸۶۵

۸۶۶

۸۶۷

۸۶۸

۸۶۹

۸۷۰

۸۷۱

۸۷۲

۸۷۳

۸۷۴

۸۷۵

۸۷۶

۸۷۷

۸۷۸

۸۷۹

۸۸۰

۸۸۱

۸۸۲

۸۸۳

۸۸۴

۸۸۵

۸۸۶

۸۸۷

۸۸۸

۸۸۹

۸۹۰

۸۹۱

۸۹۲

۸۹۳

۸۹۴

۸۹۵

۸۹۶

۸۹۷

۸۹۸

۸۹۹

۹۰۰

۹۰۱

۹۰۲

۹۰۳

۹۰۴

۹۰۵

۹۰۶

۹۰۷

۹۰۸

۹۰۹

۹۱۰

۹۱۱

۹۱۲

۹۱۳

۹۱۴

۹۱۵

۹۱۶

۹۱۷

۹۱۸

۹۱۹

۹۲۰

۹۲۱

۹۲۲

۹۲۳

۹۲۴

۹۲۵

۹۲۶

۹۲۷

۹۲۸

۹۲۹

۹۳۰

۹۳۱

۹۳۲

۹۳۳

۹۳۴

۹۳۵

۹۳۶

۹۳۷

۹۳۸

۹۳۹

۹۴۰

۹۴۱

۹۴۲

۹۴۳

۹۴۴

۹۴۵

۹۴۶

۹۴۷

۹۴۸

۹۴۹

۹۵۰

۹۵۱

۹۵۲

۹۵۳

۹۵۴

۹۵۵

۹۵۶

۹۵۷

۹۵۸

۹۵۹

۹۶۰

۹۶۱

۹۶۲

۹۶۳

۹۶۴

۹۶۵

۹۶۶

۹۶۷

۹۶۸

۹۶۹

۹۷۰

۹۷۱

۹۷۲

۹۷۳

۹۷۴

۹۷۵

۹۷۶

۹۷۷

۹۷۸

۹۷۹

۹۸۰

۹۸۱

۹۸۲

۹۸۳

۹۸۴

۹۸۵

۹۸۶

۹۸۷

۹۸۸

۹۸۹

۹۹۰

۹۹۱

۹۹۲

۹۹۳

۹۹۴

۹۹۵

۹۹۶

۹۹۷

۹۹۸

۹۹۹

۱۰۰۰

۶۷۵
 کلمات است از این کلمات
 فتنه جان برین و بر در ک
 خاتم سنگین دل بسازد نو
 موی جان در راه کوهان
 بزمه و دلجان لا با هم در
 خواله که کوشش هم در
 شاه تالان هم که کوشش
 زانی نو از کوشش هم در
 سکه نو کوشش هم که کوشش
 این کلمات است از این کلمات
 فتنه جان برین و بر در ک
 خاتم سنگین دل بسازد نو
 موی جان در راه کوهان
 بزمه و دلجان لا با هم در
 خواله که کوشش هم در
 شاه تالان هم که کوشش
 زانی نو از کوشش هم در
 سکه نو کوشش هم که کوشش
 ۱۳۹۹

۸۷

۱. فلان در آرزوی ما است
فلانی بیست و نه روز است
نزد خود فلانی خوب است
فلانی بیست و نه روز است

۲. فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است

۳. فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است

۴. فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است
فلانی بیست و نه روز است

مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث

مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث

مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث

مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث
مستطین المثلث

140

۶۸۹

کودمانی بر لب خورشید
بمن بفرست که منم که بر لب
سرمه در جودنای او افغان
در لب لایق بپوشد آفتاب
گلزارش که در باره با
سایه از دریا آب و باره با
کاشانه در دستش خنده
بجای با بر لبش گلزار
کودمانی بر لب خورشید
بمن بفرست که منم که بر لب
سرمه در جودنای او افغان
در لب لایق بپوشد آفتاب
گلزارش که در باره با
سایه از دریا آب و باره با
کاشانه در دستش خنده
بجای با بر لبش گلزار

۴
 خورشید در آرزوی آن
 چشمه کربان بر چو کربان
 نیت آرایم جان و دل
 کسب کوی از کسب
 از آن خانی که در دل
 نیکو کسب از آن کسب
 نیکو کسب از آن کسب
 هر که در کسب از آن کسب
 هر که در کسب از آن کسب
 ۵
 خورشید در آرزوی آن
 چشمه کربان بر چو کربان
 نیت آرایم جان و دل
 کسب کوی از کسب
 از آن خانی که در دل
 نیکو کسب از آن کسب
 نیکو کسب از آن کسب
 هر که در کسب از آن کسب
 هر که در کسب از آن کسب
 ۶
 خورشید در آرزوی آن
 چشمه کربان بر چو کربان
 نیت آرایم جان و دل
 کسب کوی از کسب
 از آن خانی که در دل
 نیکو کسب از آن کسب
 نیکو کسب از آن کسب
 هر که در کسب از آن کسب
 هر که در کسب از آن کسب

+ آفتاب نشانی است
 که در تمام روزها
 اسرار کی بود در این
 که در غول کوه خراب
 باد نوازی کی بود
 که در صحن جادو
 کی از نو نمانی در
 که در کفر و کجاست
 آفتاب نشانی است
 که در تمام روزها
 اسرار کی بود در این
 که در غول کوه خراب
 باد نوازی کی بود
 که در صحن جادو
 کی از نو نمانی در
 که در کفر و کجاست
 آفتاب نشانی است
 که در تمام روزها
 اسرار کی بود در این
 که در غول کوه خراب
 باد نوازی کی بود
 که در صحن جادو
 کی از نو نمانی در
 که در کفر و کجاست

✕
 مازندران که ایچارنش
 فو تو بوی کس کز انکس
 دهائی خانی خسر بود بر
 بهشت نوبت جوای بودار
 خردم نام کمال زلف
 صفایان بود بود
 به دهائی کس کز انکس
 حردا کس کز انکس
 ۱۴۲۱

۱۶۲
 دهائی خانی خسر بود بر
 بهشت نوبت جوای بودار
 خردم نام کمال زلف
 صفایان بود بود
 به دهائی کس کز انکس
 حردا کس کز انکس
 ۱۶۲

فخرت با عجب کجای
 غلام کردون ز فغان
 موزناده بودم عالم اراده
 به غمگین کجای
 غلام کردون ز فغان
 موزناده بودم عالم اراده
 به غمگین کجای

مازندران که ایچارنش
 فو تو بوی کس کز انکس
 دهائی خانی خسر بود بر
 بهشت نوبت جوای بودار
 خردم نام کمال زلف
 صفایان بود بود
 به دهائی کس کز انکس
 حردا کس کز انکس
 ۱۴۲۱

و از چو سوم نوم از باره کاوا
دارای تو بودی در باغی کمر
بول بودی در باغی کمر
× تویی بخت بر سر سر
سخت تو از پندار من
دور از تو بودی در باغی کمر
بخت تو از پندار من
× بجای که از پندار من
دور از تو بودی در باغی کمر
بخت تو از پندار من
× بجای که از پندار من
دور از تو بودی در باغی کمر
بخت تو از پندار من
× بجای که از پندار من
دور از تو بودی در باغی کمر
بخت تو از پندار من
× بجای که از پندار من
دور از تو بودی در باغی کمر
بخت تو از پندار من
× بجای که از پندار من
دور از تو بودی در باغی کمر
بخت تو از پندار من

۷۶۷

هر کس دردی که فزاید
 نسلان بی بی حوض نازگون
 شود روزی در پیشگاه خان
 و او بیجان است بی پروازان
 چنان که کس در کوهستان
 منقح از آب سبزه نازان
 مستوفی شهر و صدیق سلطان
 میرزا بیدنده اخلاص

هر کس دردی که فزاید
 هر شب که در کوهستان
 دای کوی خورشید شام
 هو کزندان آید همای قاف
 هر کس که در کوهستان
 آید آن صفت لعل باطل کس
 آنگاه روزی که بی حسی
 سر شاه بندگی با آوردن

هر کس دردی که فزاید
 بی بی حوض نازگون
 هر کس دردی که فزاید
 بی بی حوض نازگون
 هر کس دردی که فزاید
 بی بی حوض نازگون

کلاه فزنی بی حسی
 خم کلاه و پیش روخ نمودن
 هر کس دردی که فزاید
 بی بی حوض نازگون

۷۹۸

غلبت دولت بالافان
 بدما علی بود
 صدای رسد با پیران
 لایق از منم جاز است
 بطن ابر است بنین
 جگر بر چه میخورد
 اسیران از آن چه روزم

لایق جانست لایق
 بدما علی بود
 صدای رسد با پیران
 لایق از منم جاز است
 بطن ابر است بنین
 جگر بر چه میخورد
 اسیران از آن چه روزم

باقی از درم بر جام
 نرسد بوی ز سر درم
 باقی از درم بر جام
 نرسد بوی ز سر درم

۷۹۷

غلبت دولت بالافان
 بدما علی بود
 صدای رسد با پیران
 لایق از منم جاز است
 بطن ابر است بنین
 جگر بر چه میخورد
 اسیران از آن چه روزم

۷۹۶

غلبت دولت بالافان
 بدما علی بود
 صدای رسد با پیران
 لایق از منم جاز است
 بطن ابر است بنین
 جگر بر چه میخورد
 اسیران از آن چه روزم

۷۹۵

۶۹۹

*

طبع و خلق و منش و خلق
 ایلی کا فتنہ دائم بنیاد
 جو خاوند گشتی هم مقام
 سوادنی کنین را مردم
 کلبانجا فتنه ده جان
 زور گشت و مردم بنان
 خسرو و خسرو و اولاد
 نشد بیت نصیر کی جانان

کز توت آرزو آرزو ایلی
 سمنان و نوری بن
 برک و کوروی نشد
 زور بارک نگروی بود
 یعنی بخان خست و خست
 یعنی نام مرکز از خست

فتنه کز کلبان و کور
 فتنه کز کلبان و کور
 دلاری ایلی کلبان
 فتنه کز کلبان و کور
 فتنه کز کلبان و کور
 یعنی جی کور و کور
 یعنی باری آقام سر

+

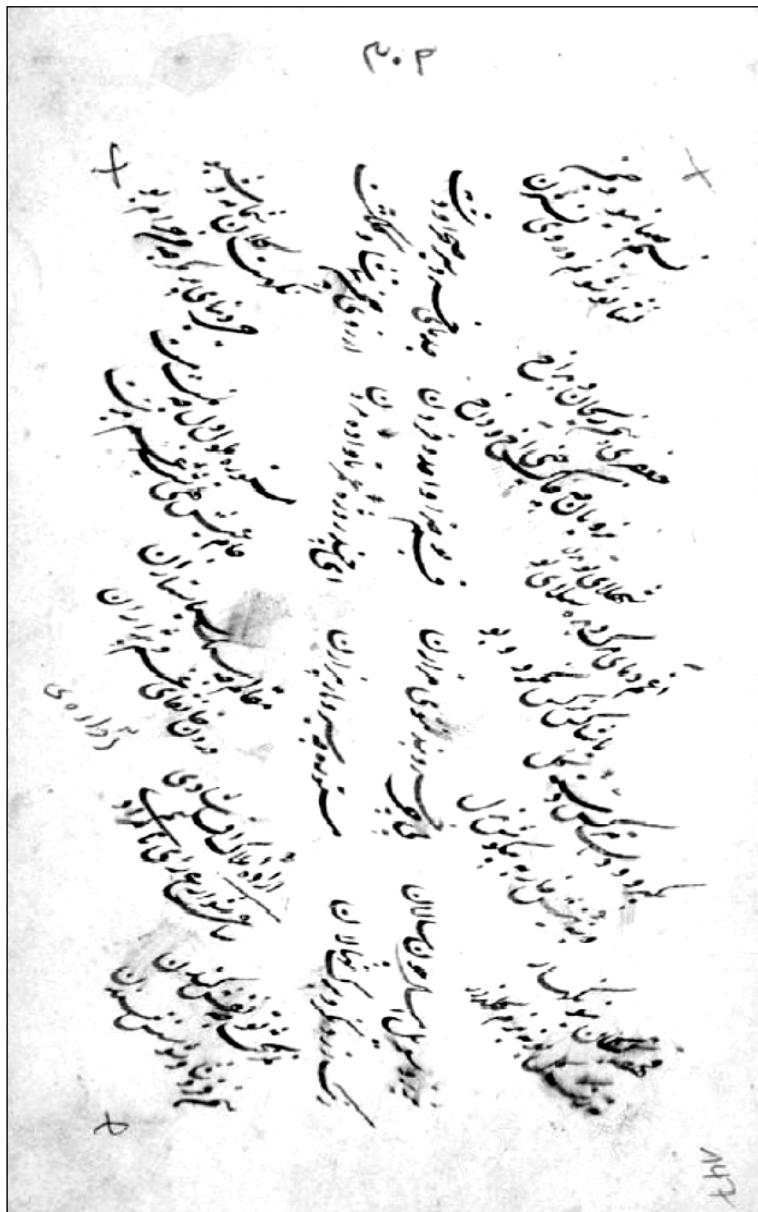
۲۴۶

موتوری غنیمتی جانان حضرت
ای بی لیلی نامی و غنیمت
تو که نامش در یاد تو من
چو تو ای بخت من
سر دم تو خاوندانکاهیم بسیار

دل کز سر غلظت نشانی
طیغ صحیح او لولو بر
دلمه با سر غلظت نشانی
دلایم سر زرم بر روزی
دلایم سر غلظت نشانی
دلایم سر زرم بر روزی
دلایم سر غلظت نشانی
دلایم سر زرم بر روزی

۳

۶
 فغانی د اوردن کین
 قوکان کون غم کین
 مکرده غم کین
 فغانی صوبان کین
 انعم بود از دین عالم
 با کافعی درون عالم
 نوحه کین
 ساقا کین
 کیم جوار باره باره
 ۷
 برینان کین
 خسته و مار
 با شاه سکه نواز
 سوز کین
 باقی پیغمبر کین
 سوز کین
 کیم جوار باره باره
 ۸
 فغانی کین
 خسته و مار
 با شاه سکه نواز
 سوز کین
 باقی پیغمبر کین
 سوز کین
 کیم جوار باره باره

خداوند غنی است کمالی تو
ز دل به جان زلفی تو
نفعی ز غیب جاد بای تو
ای کوه ماروی درون تو
میج در بای آن بر به چون
کلاه بر کوه شمشیر تو
کلاه کوه در در شمشیر تو
باید کرد سرد

خداوند غنی است کمالی تو
ز دل به جان زلفی تو
نفعی ز غیب جاد بای تو
ای کوه ماروی درون تو
میج در بای آن بر به چون
کلاه بر کوه شمشیر تو
کلاه کوه در در شمشیر تو
باید کرد سرد

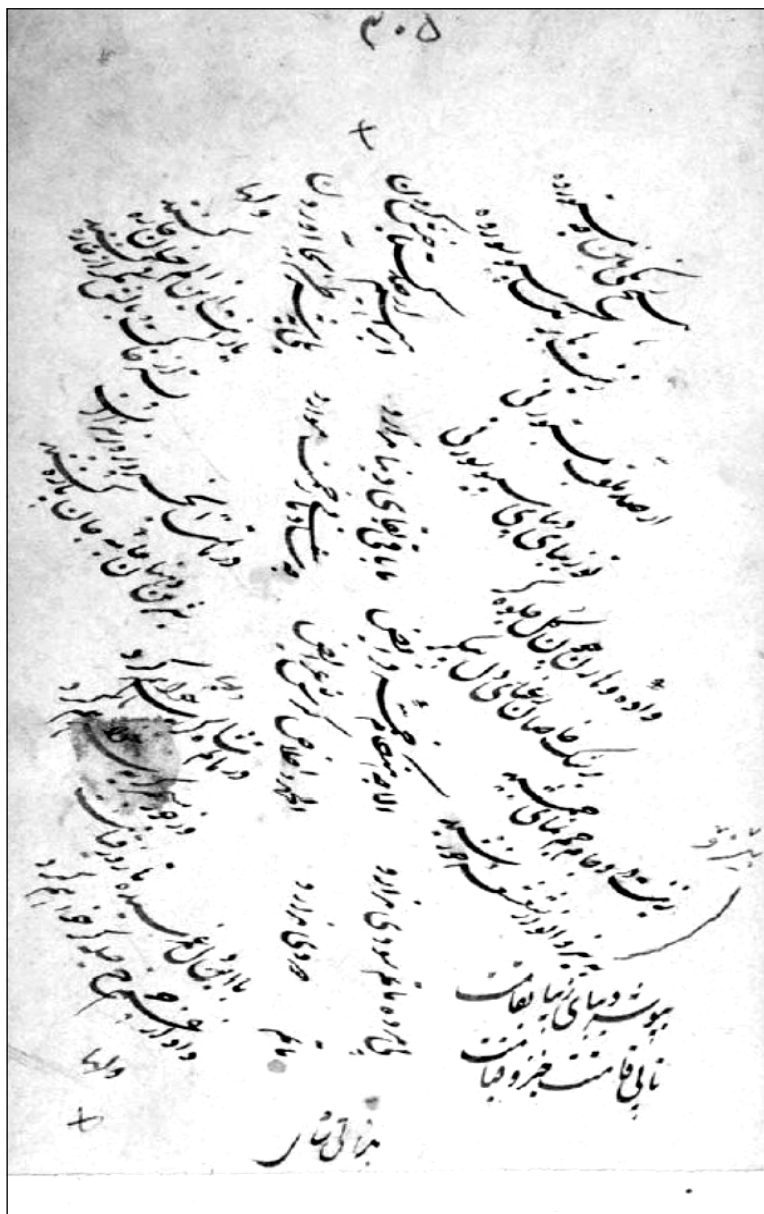
خداوند غنی است کمالی تو
ز دل به جان زلفی تو
نفعی ز غیب جاد بای تو
ای کوه ماروی درون تو
میج در بای آن بر به چون
کلاه بر کوه شمشیر تو
کلاه کوه در در شمشیر تو
باید کرد سرد

رحم

X

۷۴۸

نکس ی تابیت کنی کن
 ای خرد دلداد و نشت درون
 زانی عافیتی کردار با
 ای بجز صد ارشد با کم
 نچای مویکی اوست
 ای بجز صد ارشد با کم
 زانی عافیتی کردار با
 ای بجز صد ارشد با کم
 نکس ی تابیت کنی کن

۷۰۷

<p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p>	<p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p>	<p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p> <p>عزیزان را باورم</p>
--	---	---

450

این ناز را با تو خست
 مینبای بر لب جانم خست
 عمارت زلی با تو خست
 زین باغ جانم خست
 بوی گل با تو خست
 بوی گل با تو خست
 و در زار عالم خست
 در میان خست
 نو خیزد از دستم خست
 صاحب پادشاه خست

بی تو و لیم خست
 بی تو و لیم خست
 جوانیت در تمام خست
 جوانیت در تمام خست
 و در تمام خست
 و در تمام خست
 برای همه صفای خست
 برای همه صفای خست

لاله با تو خست
 لاله با تو خست
 عادی تو خست
 عادی تو خست
 دل از آن خست
 دل از آن خست
 منالوار از تو خست
 منالوار از تو خست
 پیر زایدین ای رسای خست
 پیر زایدین ای رسای خست
 مکر و زار زاری خست
 مکر و زار زاری خست

۲

۱۲۱
 کلمات و لغات
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰

۱
مردمانی که با ما بودیم
و کلمات حقین را بویید
کردن کار معنی
و فایده طریقی بودیم
دو جوان معنی خاص
نیز معنی علی بن ابی طالب
فوق معنی کائنات
عمر شریفی که کائنات
میرزا که کائنات را
نفس و فانی است
فرزده عالی جناب
بسیار هم از آن بوده است
کلیه کار کرده است
و نیز از آن آزار باوران
۲
مردمانی که با ما بودیم
و کلمات حقین را بویید
کردن کار معنی
و فایده طریقی بودیم
دو جوان معنی خاص
نیز معنی علی بن ابی طالب
فوق معنی کائنات
عمر شریفی که کائنات
میرزا که کائنات را
نفس و فانی است
فرزده عالی جناب
بسیار هم از آن بوده است
کلیه کار کرده است
و نیز از آن آزار باوران

۸۷
 قادیان سلطان خان
 موصوفات کجی بی خان

۸۸
 حکمت و شرف و عبادت
 موقوف است بر شرف و عبادت

۸۹
 زمانه کجی و شرف
 دنیا از شرفی و عبادت

۹۰
 مظهر شرف کجی بی خان
 مظهر شرف کجی بی خان

۹۱
 کتب عالی و عالی خان
 عبادت و شرف کجی بی خان

۹۲
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۳
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۴
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۵
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۶
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۷
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۸
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۹۹
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

۱۰۰
 در علم کجی بی خان
 در علم کجی بی خان

<p> ۱ هرگز منیر بر آن کی رسیده در هر کس که در او رسیده همه هم از این سخن هم می گویند هر کسی را که در او رسیده همه هم از این سخن هم می گویند هر کسی را که در او رسیده </p>	<p> ۲ در هر کس که در او رسیده در هر کس که در او رسیده همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند </p>
<p> ۳ همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند </p>	<p> ۴ همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند همه هم از این سخن هم می گویند </p>

۱۵۳
 خ
 ما را نام ما را در سلطنت
 عزیزم در سلطنت
 خواجه خوارق در سلطنت
 که در بیای تو در سلطنت
 ماهستان در سلطنت
 شاهان و دولتی در سلطنت
 بی از جوی در سلطنت
 از کجاست کجای نهان
 خواجه خوارق در سلطنت
 خ
 ما را نام ما را در سلطنت
 عزیزم در سلطنت
 خواجه خوارق در سلطنت
 که در بیای تو در سلطنت
 ماهستان در سلطنت
 شاهان و دولتی در سلطنت
 بی از جوی در سلطنت
 از کجاست کجای نهان
 خواجه خوارق در سلطنت
 خ
 ما را نام ما را در سلطنت
 عزیزم در سلطنت
 خواجه خوارق در سلطنت
 که در بیای تو در سلطنت
 ماهستان در سلطنت
 شاهان و دولتی در سلطنت
 بی از جوی در سلطنت
 از کجاست کجای نهان
 خواجه خوارق در سلطنت
 خ

۵۱
فردم نغمه بان لغو و نمانت
نشان آن حالت لایمانت
خفاقی که کلک است
نفاذ خون بر آن و بیان
خجی قطع هم عزت کنی
نماید و بوی غریبه است
سستی که سوز و نوحه ای
نمودای و آزار که سوز
وب کرد و نسوس نالین است
به راه که نجف است و هم آری
خودم که سبب و ورش
همه بر آرای که سوز
فانع سبب چه درد و سوز
کافر چون ابوه جو نامزد
بی خبر دم بی سلطانم درم
افغان در حد

۱۹۲

* از موهبت کمال
 بلبلت من مودت و دوستی بی پایان
 در خان طاعت خضرت پون
 دل و بسا خان پون
 درین کمال کمال
 بیگانه خان کمال
 در وقت اشغال فیاض
 غمت ای جان پون

از موهبت کمال
 بلبلت من مودت و دوستی بی پایان
 در خان طاعت خضرت پون
 دل و بسا خان پون
 درین کمال کمال
 بیگانه خان کمال
 در وقت اشغال فیاض
 غمت ای جان پون

از موهبت کمال
 بلبلت من مودت و دوستی بی پایان
 در خان طاعت خضرت پون
 دل و بسا خان پون
 درین کمال کمال
 بیگانه خان کمال
 در وقت اشغال فیاض
 غمت ای جان پون

از موهبت کمال
 بلبلت من مودت و دوستی بی پایان
 در خان طاعت خضرت پون
 دل و بسا خان پون
 درین کمال کمال
 بیگانه خان کمال
 در وقت اشغال فیاض
 غمت ای جان پون

156

توحید حق تعالی است
غیاث کما یومدکم
فقط طاعت حق تعالی
پس هر کس که از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی

توحید حق تعالی است
غیاث کما یومدکم
فقط طاعت حق تعالی
پس هر کس که از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی

توحید حق تعالی است
غیاث کما یومدکم
فقط طاعت حق تعالی
پس هر کس که از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی
بهر چیزی غیر از حق تعالی

+ فتح عالم بود که بود بدین
 فتح و درین عالم بود بدین
 کجایان که بود بدین
 بطنی لاری علامت بود بدین
 بکری زعفران کجایان بود بدین
 خانم بود مای عالم بود بدین
 جان و نجات بود بدین
 اصفای صفت بود بدین
 بنوعی بود بدین
 سوز درون بود بدین
 بجزئی بود بدین
 کجایان بود بدین
 یا محمد صمد

۱۲۷

فەرھەنگۆك

باوهرېز: شوپنېكە لە نزيكى سنه	پيتى (ئەلف)
ببون: بيم	ئاگين: پىر
ببۆ: ببى	ئاتەشپارە: ئاگرپىرژين، ئاگرۆهشپين
بداخ (بداغ): جۆرىك گۆلى جوانه	ئارۆ: ئەمرو
بدهرۆ: بدات	ئامان: هاتن
بژنەوون: بببببب	ئاوهررد: هينا
بستانيم: بببببب	ئاوهردى: هينات
بشانۆ: بوهشپينى	ئاويه: چيايهكى ناودار و ناسراوه له
بشووون: بچم	پال سنهدا
بكهرو: بكات	ئاووو: ئاسك
بكتشان: بكتيشن	ئوتاغت: ژوورت
بگيرۆ: بگيرپى	ئەسرين: فرميسك
بنامى زاد: بنياميزاد، ئادهميزاد	ئەشك ئەفشانى: فرميسك رشتن
بنمانۆ: بنوينى	ئەفزون: زياتر
بنوازۆ: لى بدات	ئەفگەن: هاويژ (تير ئەفگەن: تير هاويژ)
بنيوم: بنيم	ئەلوان: رەنگەكان، رەنگاورەنگ
بووگە: بووه	ئى: ئەم
بۆ: بۆن	پيتى (ب)
بۆشان: بۆيان، بۆنيان	بابۆ: باوك
بەخشى: ببەخشه	باجەتى: بەحاجەتى، لەبەر خاترى
بەدەل: گۆراو	باشقە: سەر دەستە
بەرئەمان: هاتنەدەرەوه	بام: بيم، بيم

تاراج: تالان
 تازە پەي: تازەپەيکراو، تازەبېراو
 تالە: (تالغ) بەخت
 تاقى: تەحقيق
 تۆش: تۆ
 تۆيچ: تۆيىش
 طوفەيل: چەورە، ئەو كەسەي شوپىن
 خەلك دەكەويى بۆ خواردن بى
 بانگکردنى
 تەبخالە: زىيەكە و ھەلزانى تا
 تەسبيحمان: تەزىبىحاتمان
 تەقاضاى: داواى
 تەن خەستە: نەخۆش
 تەھى: پى

پىتى (ج)

جات: جىگەت
 جان فشان: گيان پيشكەشكردن
 جلبات (جلباب): چارشىيو و پۆشاكى
 ژنان
 جلووس: دانىشتن
 جەعد: لوول
 جە ماى: لە مانگى
 جەم بەستەن: كۆيوونەتەوہ
 جەي وەر: لەمەوپيش

پىتى (چ)

چراغت: چرات
 چەپال (چەپاول): تالان و برۆ

بەرشى: دەرچوو
 بەرگ: گەلا
 بەرگتاك: گەلامىو
 بەرگوزىدە: ھەلبژاردە
 بەرنەوہردەم: بەرنەگرتووم
 بەرنەيان: نەيەنە دەرەوہ
 بەرنەيو: نەيەتە دەرەوہ
 بەي: بەم
 بەيو: بىت
 بىچوون: بىيوينە
 بىد مشك: دارىكە گولئىكى جوانى
 بۆنخۆشى ھەيە، ەرەقەكەي ئەكەن بە
 شەرىەت.

پىتى (ب)

پشتان: پىوہلكا، ھاورى
 پەژمورده: سىيس و ژاكاو
 پاشاى: وەشانەت
 پەي: بۆ
 پەلاس: رايەخىكى زىرە لە موو دروست
 دەكرىت
 پارە پارە: پارچە پارچە
 پا: پى
 پامال: ژىرپى كەوتە
 پىكان: ھەلدا
 پەرىم: بۆم

پىتى (ت)

تار: تارىك

دهستاخ: ديل
دهسپرس: دس پيگه يشتوو
دهكه في: دهكه وي
دهلهو: ناوي مانگيکه
دهماوهند: کيوتيکی به ناويانگه هميشه
تهماوييه
دهوينم: دهينم
دههن: ددان
دهيجوور: تاريخ
دهيري: شيت
ديده: چاو
دين: بينين، نئين

پيتي (د)

راگه ي: ريگه ي
رؤ: رؤژ
رمخت: بارگه و بنه
رهستاخين: قيامت
رهنجش: دلتهنگي
رهند: وريا، جوان
ریش: بريندار

پيتي (ز)

زگار: خه مبار
زهنبوورک: توپی بچووک
زی شهوکه ت: خاو هن شهوکه ت و جوانی

پيتي (ژ)

ژوولیده: ژاکاو و په ريشان
ژهره ژ: کهو

چهم سیاو: چاورهش
چهمهن: باغ و چيمهن
چهنی: لهگه ل
چيشم: چيم
چيهره: دم و چاو، روومت
چهنگ: نامرازی مؤسیقا

پيتي (ح)

حساو: حساب
حيله گهر: فيلباز

پيتي (خ)

خاپوورت: ويرانت
خار: درک
خاموش: کوژاوه
خاو: خه و
خواهر: خوشک
خورد: خواردين
خومار: سه ريشه ي مهستي
خه راشاي: خوروشاندت
خه رگاه: ديوه خان
خيزؤ: هه لسي

پيتي (د)

دام: داو
داوا: (دهوا) جهنگ
دلدايي: دلدانه وه
دمای: دواي
دوودمان: کوانوو، ناگردان
دورج: قوتوو، مه مک

پیتی (س)

سپهر: ئاسمان
سفته: سووتاوی، خۆله میشی
سورخ: سوور
سۆش: سووتان
سووکوار: نازیهدار
سۆما: هیژ و تین
سه به ردی: به سهرت برد
سه روان: سه رکردوو
سه رهۆردار: سه ره لبره
سه ما: ئاسمان
سه هبا: مهی
سیابای: رهش بی
سیاچاره: چاره رهش
سیاستاره: ئه سستیره رهش
سیاسهنگ: به ردی رهش
سیاسه واد: رهشپۆش
سیانهفط: نهوتی رهش
سیسه نه بهر: نه عنا، پونگه

پیتی (ش)

شکار: راو
شکارشان: راویان
شکارگا: جی راو
شکووه: چرۆ، گوپکه
شه عشه عه: تیشک

پیتی (ع)

عومرش: ته مه نی

عزا: ته عزیه، عازییه تباری

عه مه له: ناوی تیره یه که له تیره کانی
جاف، به رده ست
عه نئاب: داریکی دیکاوییه به ریکی وردی
خۆشی هه یه
عه نده لیب: بولبول
عه ید (عید): جه ژن

پیتی (غ)

غهرقه نی: غهرقی
غهمر سید: غهمبار، خهم لئینیشتوو
غهمگوسار: خهمره وین
غوصصه: نازار، گیرۆده یی

پیتی (ف)

فاخیته: کۆتره باریکه
فه رایض: فه رزه کان
فه وتت: له ناوچوونت
فخر الولات: جیگه ی شانازی والیه کان
فیشتر: زیاتر

پیتی (ق)

قارووره: شووشه
قه لاخ: رهش
قه ورت: گوپت
قه هقه ه: قاسپه ی که و

پیتی (ک)

کانی شه فا: ناوی کانیه که
کاریز: شوینیکه له نزیکه سنه

كلوان: بەرزاييىيەكان

كنياوہ: ھەلگەرا

كەروون: بکەم

كەواو: كەباب

كەيد: فيل

كۆچ: قۆچ

كۆرباي: كۆتريبيت

كولاه: كلانو

كەبك: كەو

كەرەش: بيكا

كەرۆ: بکات

كۆھ: كيو

كۆتاكەر: كۆتاي بکە

كول: ھەموو

كۆھسار: كيو

كۆ: كيو

پيتى (ك)

گردين: گشتى، ھەمووى

گلکۆ: گۆر

گۆشدر: گوى بگره

گولگەشت: گەران بەناو گولزارددا

گيسوو: پرچ، قز

گيلوون: بگەرپم

پيتى (ل)

لالبەخش: لەعل بەخش

لاونام: لاواندمەوہ

لوولوورپز: لوئلوہ رپز

لەبپز: لە لئو رزاو، پر

لەرزانەن: ئەلەرپتەوہ

پيتى (م)

ماچۆ: ئەلئى

ماچيى: ئەلئى

مادەر: داىك

منپچ: منپش

موفارەقەت: جيابوونەوہ

موونيس: ھاودەم

مەپۆشۆ: ئەپۆشى

مەخرۆشان: ئەخرۆشى

مەدەرى: ئەدەى

مەدۆ: ئەدات

مەزارۆ: زارى ئەكا

مەساوان: ئەيانساوي

مەسۆچى: ئەسووتىنى

مەسۆزۆ: ئەسووتى

مەقالەم: وتارم، قسەم

مەكەرى: ئەكەى

مەگرەوام: ئەگرىام

مەگيلان: ئەگەران

مەلالوون: ئەلاليمەوہ

مەملوو: پر

مەنالوو: ئەگرىم، ئەنالينم

مەندەن: ماوہ

مەنۆشى: نۆش ئەكەى، ئەخۆيتەوہ

مەواچوون: ئەلئيم

مەوانۇ: ئەخوئىنى

مەوتت: مردنت

مەوەرۈن: ئەخۆمەوہ

مەيگۈن: وەك مەى

مەيۇ: دىت

پىتى (ن)

ناستت: نەتھىشت

ناكامى: بە ئاوات نەگەپشتوويى

ناما: نەھات

ناوەرۇ: نەھىئىت

نگۈن: وىران، سەرەوژىر

نگىن: بەخت

نمانا: نواند

نمەز: نازانم

نمەيۇ: نابى

نمەكەردى: نەتدەمكرد

نۇشۇ: نۇش پكات

نە: نۇ

نەبان: نەبن

نەرد: زارى قومار و تاوئە

نەرويان: نەروين

نەشانۇ: نەوہشىئى، نەدات

نەشكنۇ: نەشكىئى

نەشۇ: نەچى

نەكەرۇ: نەكات

نەكەرۇ: نەكرد

نەكەردەت: نەكردووت

نەكەردى: نەكردى

نەكيشۇ: نەكيشى

نەو: لەو

نەوانۇ: نەخوئىنى

نەوحە: شيوہن

نەوحەخوان: شيوہنكەر

نەوہردەت: نەبردووت

نەوہنەھال: تازە نەمام

نەوينۇ: نەبىئى

نەھال: نەمام

نەى: لەم، قامىش، ئامرازى مۇسقىقا

نەياوام: نەگەپشتووم

نەيكنۇ: چىخ

نەيۇ: نەيەت

نيا: نا

نيھانت: پەنھانىت

نیش: نووك، چز

نیشتەيۇ: دانىشتبوو

نیشۇ: دانىشى

نييەن: نييە

پىتى (و)

وادى: شيو

وازكەردەن: كردوويەتییەوہ

وستى: خستى، بەستى

وہپابۇ: بەپتوہ بى

وہندەن: خوئىندىن

وہنەش: لىتى، لەلاى

وہھار: بەھار

هه‌مشیره: خوشک، برا
هه‌مقه‌تار: هاوړی

پیتی (ی)

یاگه: چپکه
یانه: مال
یه‌قیر: گیرخواردوو
یه‌گانه: تاخانه

ویت: خوت
ویر: بیر

پیتی (ه)

هوزه‌بر: شیر
هوون: خوین
هه‌رده‌جاران: هه‌مووجاران
هه‌زار: بولبول

پیرست

5	پیشه‌کی
6	باسیکی دستخه‌ته‌ک
7	ژیانی مه‌ستوره به کورتی
8	مه‌ستوره‌ی کوردستانی
11	مه‌ستوره له دید و روانگی روشن‌بیران و زانایانه‌وه
14	دستخه‌تی مه‌ستوره
16	دیوانی مه‌ستوره
16	کاری من له‌م دیوانه‌دا
19	چی له‌م دیوانه وهرده‌گیری؟
23	به‌شی سۆزانی
29	به‌شی هه‌ورامی
60	کلام سلطان خانم است (شیوه‌نی سولتان خانم بۆ خه‌سره‌وخانی برای)
65	کلام مستوره در فوت مرحوم سلطان خانم
85	به‌شی فارسی
89	وینه‌ی دستخه‌ته‌که‌ی دیوانی مه‌ستوره
128	فه‌ره‌نگۆک

